

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Invaze do Polska (Fall Weiss/Bílý plán)

Lenka Machková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Invaze do Polska (Fall Weiss/Bílý plán)

Lenka Machková

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Lukáš Novotný, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Děkuji patří panu doc. PhDr. L. Novotnému, Ph.D. za průběžné kontroly a konzultace mé práce a užitečné rady, které mi byly přínosem. Děkuji mu za ochotu a strávený čas nad touto prací.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Důvody, příčiny.....	9
2.1 Územní expanze Německa.....	9
2.2 Polská zahraniční politika.....	12
2.3 Situace v Gdaňsku.....	13
2.4 Pohraniční incidenty.....	14
3 Průběh napadení.....	16
3.1 Složení německé armády.....	16
3.2 Postup německých jednotek.....	19
3.3 Reakce Polska.....	22
3.4 Složení polského vojska.....	25
3.5 Reakce Velké Británie a Francie.....	29
4 Zapojení slovenské armády do napadení.....	30
4.1 Důvod zapojení.....	30
4.2 Průběh slovenské invaze.....	31
5 Napadení Polska SSSR.....	32
5.1 Německo-sovětská spolupráce.....	32
5.2 Průběh sovětského napadení.....	33
5.3 Výsledky napadení.....	35
6 Následky invaze.....	37
6.1 Ztráty na polské a německé straně.....	38
6.2 Polská exilová vláda v Paříži.....	39
6.3 Následný postup německé armády.....	40
7 Německé zločiny v Polsku.....	41
8 Závěr.....	43
9 Seznam použité literatury.....	46
10 Resumé.....	48

1 Úvod

Obsahem této bakalářské práce bude popis německé invaze do Polska, její důvody a následky. Zároveň by se studentka ráda věnovala i rolím ostatních států v této akci, ať už se invaze účastnily přímo v bojích jako Slovensko, později i Sovětský svaz, nebo napadenému státu přislíbily případnou pomoc, jak tomu bylo v případě Velké Británie a Francie.

Mezi nejoblíbenější historická témata studentky patří druhá světová válka. Autorka se proto rozhodla vybrat si téma právě invaze do Polska, kterým celá tato válka vlastně začala. Za cíle si stanovila ucelit si přehled o této akci, dovědět se více o vojenských vybaveních stran protivníků, o jejich roli v konfliktu a v neposlední řadě zjistit, jak velké byly ztráty na jednotlivých stranách. Zároveň se bude stručně věnovat i krátkému období před a po invazi, co předcházelo a co následovalo, aby lépe pochopila, proč válka začala invazí právě do tohoto státu.

Práce je rozdělena do kapitol a podkapitol, které na sebe budou chronologicky navazovat. V první kapitole se zaměří na důvody, které k samotné invazi vedly a měly původ v předešlých letech. Bude se tedy jednat o německou územní expanzi během druhé poloviny 30. let 20. století, především o připojení Rakouska k Německé říši a o získání Sudet a následném zabrání zbytku Československa. Zmíní polský přístup a jeho reakce k tehdejšímu dění ve světě a situaci ve svobodném městě Gdaňsk na polském území, po kterém Německo toužilo a stalo jedním z cílů německé expanze. Kapitola bude také pojednávat o incidentech na německo-polských hranicích, které byly zinscenovány Německem k ospravedlnění útoku na Německo. Nejpodrobněji bude obsažena zmínka o nejznámějším incidentu, přepadení vysílačky v Glivicích.

Druhá kapitola bude pojednávat o německé armádě, jejímu početnímu stavu a vojenskému vybavení a následným přípravám na útok. Poté studentka zmíní rozdělení německého útoku, jejich velitele a nařízené cíle armád a jejich následný postup při dobývání Polska. Dále navazují polské plány na napadení, které byly vypracovány již před samotným útokem, a to díky polské rozvědce. Stejně jako uvede

početní stavy a vojenské vybavení na německé straně, stejné informace shromáždí i na straně polské. Na závěr kapitoly se pozastaví nad reakcí států, které Polsku přislíbily pro případ napadení svou pomoc, reakci Velké Británie a Francie.

Třetí kapitolu studentka věnuje slovenské armádě a jejím důvodům k zapojení se do invaze na německé straně. Také zmíní využití slovenského prostoru pro německé jednotky, počty slovenských vojáků a v neposlední řadě německé rozkazy udělené armádě Slovenska a na závěr vojenské ztráty.

Čtvrtá kapitola se bude týkat Sovětského svazu a jeho rolí v německé invazi. Konkrétně pak ze všeho nejdříve studentka popíše dohodu zvanou pakt Molotov-Ribbentrop ujednanou mezi Německem a Sovětským svazem, popíše její tajné dodatky týkající se rozdělení Polska mezi tyto dva státy. Následovat budou sovětské přípravy na invazi, složení a rozdělení armád, samotný průběh útoku, popis setkání armád útočících aktérů. Kapitola bude zakončena výsledky napadení na straně Sovětského svazu, ale i osudy polské armády.

V předposlední kapitole pak popíše následky německého útoku, situaci v Polsku po dobytí Německem a ztráty jak na německé, tak i na polské straně. Nezůstane opomenuta polská zahraniční vláda v exilu ve Francii a tamní organizace vojenských jednotek. Na závěr této kapitoly studentka zmíní následné plány Adolfa Hitlera na získání dalších států.

Poslední kapitola bude věnována polskému obyvatelstvu, jenž se stal obětí německé brutality, která zde byla po zabrání Německem praktikována. Bude zmíněno německé rozdělení polského státu i snahy o vymazání polské historie a kruté potlačování polského vlastenectví.

Během shromažďování informací studentka nejvíce vycházela z těchto knih: *Polsko 1939: Zrození bleskové války* od Stevena J. Zalogy z roku 2007, *Zrazené Polsko: Nacistická a sovětská invaze v roce 1939* od Davida G. Williamsona vydanou roku 2010, *Válka začala v Polsku: Utajovaná fakta o německo-sovětské agresii* od Karla Richtera z roku 2004, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko* od autora Janusze Piekalkiewiczze z roku 2007, a knihu *The German Campaign in Poland (1939)*, jejímž

autorem je Robert M. Kennedy a vydal ji v roce 1980. Autor první knihy, vojenský historik Steven J. Zaloga, se zajímá o vojenské technologie a publikoval na toto téma mnoho knih. Právě z toho důvodu jeho kniha studentce posloužila nejvíce v kapitolách týkajících se vybavení německé a polské armády, kde byly jednotlivé vojenské modely podrobně popsány a pojmenovány. Mezi specializaci druhého uvedeného autora, Davida G. Williamsona, patří téma Německa v 1. polovině 20. století, tedy období, v němž se odehrály události, které zahrnuje téma této práce. Autor ve své knize také podrobně popisuje nejen průběh útoku, ale i co mu předcházelo a následovalo. Studentce tak kniha sloužila jako jeden z hlavních zdrojů v průběhu celé práce. Stejně tak studentce posloužila kniha *Válka začala v Polsku*, která také pojednává o době před, během i po invazi. Její autor Karel Richter, byl vojenským historikem a napsal řadu knih s historickou tematikou. Čtvrtý z uvedených autorů, Janusz Piekalkiewicz, býval polským vojákem, proto ve svých knihách často čerpá z vlastních zkušeností. Jeho výše zmíněná kniha se skládá ze dvou částí, kdy nejprve uvádí citace z tehdejších hlášení nebo novinových článků a následně celou situaci shrnuje vlastním textem. Dílo je tedy autenticky a věrohodně podloženo. Poslední kniha je také přímo zaměřena na tematiku německé invaze, proto ji studentka spolu s ostatními shledala jako nevhodnější a nejdůležitější zdroje, ze kterých vycházela.

2 Důvody, příčiny

Důvodů k napadení Polska bylo několik. Některé sahají již do roku 1918, kdy po první světové válce poražené Německo přišlo o část svého území, které bylo následně v letech 1918–1922 připojeno k Polsku. Jednalo se například o Poznaňsko, Pomořansko či ekonomicky výnosnější východní část Horního Slezska. Německo však po válce i získalo. Kromě zbylé části Horního Slezska se jednalo o území Východního Pruska. To však s Německem nehraničilo. Východní Prusko bylo od zbytku Německé říše oddělené polským koridorem, někdy nazývaným jen Koridor. Od října roku 1938 Německo naléhalo na Polsko s žádostí o povolení ke stavbě extrateritoriální silniční komunikace přes polský koridor tak, aby Německo spojovala s Východním Pruskem.¹ Odměnou za to byl Hitler ochotný uvažovat o potenciálních ústupcích Polsku na úkor Sovětského svazu v oblastech Ukrajiny.² Do Varšavy dorazila Hitlerova diplomatická žádost, avšak polská strana ji odmítla. Polské vládě bylo jasné, že Hitlerovým cílem je posun společných hranic a rozšíření Německé říše na úkor Polska. Po německém zabrání Sudet v roce 1938 se Poláci obávali, že se Německo pokusí o stejnou diplomatickou strategii i proti Polsku, s cílem ovládnout Gdaňsk, Koridor a některé oblasti na západě Polska.³

2.1 Územní expanze Německa

Po uzavření Versailleské mírové smlouvy bylo Německo značně oslabeno, a to z finančního i vojenského hlediska. Co se týče finančního oslabení, Německo muselo platit Francii příliš vysoké válečné reparace. Ty byly v roce 1921 vyčísleny na 132 miliard zlatých marek. Adolf Hitler věděl, že pokud chce Německo postavit opět na nohy, bude třeba vybudovat divize a flotily. Proto potřeboval průmyslově bohaté oblasti – Sársko a Porýní. Sársko Hitler získal během referenda v lednu 1935.⁴

¹ BISHOP, Chris, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. světové válce*, Praha 2009, s. 12–17.

² WILLIAMSON, David G., *Zrazené Polsko*, Brno 2010, s. 49.

³ ZALOGA, Steven J., *Polsko 1939: zrození bleskové války*, Praha 2007, s. 9.

⁴ BISHOP, Chris, s. 12.

O rok později, 7. března 1936, remilitarizoval oblast Porýní. Stalo se tak po ratifikaci smlouvy o vzájemné pomoci mezi Francií a SSSR. Smlouva obsahovala, že pokud Německo napadne SSSR, Francie proti Německu zaútočí. Hitler to však prezentoval jako porušení dohody z roku 1933, kdy bylo domluveno, že Francie nebude proti Německu útočit s tou výjimkou, pokud by se tak usnesla Společnost národů. Hitler tak obsazení Porýní ospravedlnil tím, že je třeba zlepšit obranu Německa u francouzských hranic. Západní mocnosti proti tomuto činu pouze ústně protestovaly, ale jinak neprovedly žádnou akci.⁵

Dalším na řadě bylo Rakousko. Na plánu získat tento stát se pracovalo již dlouho, nesl název Otto. Od roku 1933 začalo Německo plán plnit. Hlavní složku tvořila nacistická tajná služba, jejímiž úlohami bylo „*vyvíjet rozsáhlou nacistickou agitaci a propagandu podkopávající základy státu; budovat rozvětvenou síť fašistických organizací, skupin a ozbrojených formací a řídit jejich protivládní činnost; vytvářet v nejdůležitějších článcích státního aparátu širokou agenturní síť; aktivně podporovat fašisty v jejich snahách o dobytí moci*“.⁶ V rámci tohoto programu vysílaly německé instituce do rakouských orgánů agenty, kteří se za účelem splnění úkolů vydávali za odborníky, či dokonce sportovce. Berlín poskytoval nacistům v Rakousku i finanční pomoc. Nejenže Německo v Rakousku podporovalo již vzniklé nacistické organizace, ale zakládalo i nové, dále zásobovalo zemi nacistickou četbou, střelivem a zbraněmi. Do roku 1938 Hitlerovi agenti zcela kompletně dosáhli v rakouských institucích vedoucích pozic. Těchto nabytých pozic využívaly německé orgány k ovlivňování například kancléře či samotného prezidenta k vedení politiky, kterou oni sami chtěli za účelem získání Rakouska. V rakouském státě tak byla například zakázána komunistická strana. To se pro Německo stalo lehce aplikovatelné díky dohodě z roku 1936, ve které bylo Rakousko donuceno vést takovou politiku, jako kdyby spadalo pod Německo.⁷ V březnu 1938 si nechal Adolf Hitler pozvat tehdejšího rakouského kancléře Kurta Schuschnigga. Na schůzce ho žádal, aby do hlavních

⁵ KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Londýn 1990, s. 36.

⁶ KOLEKTIV AUTORŮ, *Dějiny druhé světové války 1939–1945 ve dvanácti svazcích, Svazek druhý: V předvečer války*, Praha 1978, s. 76.

⁷ Tamtéž, s. 77.

vládních funkcí jmenoval rakouské nacisty. Schuschnigg toto odmítl. Německý kancléř vydal vzápětí rozkaz, aby se Arthur Seyss-Inquart, tehdejší vůdce rakouských nacistů, sám jmenoval do čela prozatímní vlády. Tak se stalo a Seyss-Inquart dle rozkazu požádal o německou intervenci.⁸ 10. března Hitler vydal rozkaz k vpádu do Rakouska, 11. března se Rakousko vzdalo a 12. března 1938 vstoupily německé jednotky bez odporu na rakouské území. Druhý den bylo Hitlerem ve Vídni vyhlášeno připojení Rakouska k Německé říši. Západní velmoci okupaci uznaly, naopak Sovětský svaz ji nikdy neuznal.⁹ Touto expanzí se německý stát zvětšil o 17 procent, počet obyvatel vzrostl o 10 procent. Rakouští vojáci se stali součástí Wehrmachtu.

Dalším územím, které Hitler potřeboval, bylo strategicky výhodně položené Československo s vyvinutým průmyslem a vybavenou armádou. Pro získání tohoto státu byl vypracován plán Zelený. Nejprve se Hitler zaměřil na oblast bohatou na nerostné suroviny – Sudety, pohraniční oblast Československa. Na území Sudet tehdy značnou část obyvatelstva tvořili němečtí obyvatelé. Tím Hitler opodstatňoval své nároky na tuto oblast. Začátek plánu byl podobný jako v Rakousku, a to dosadit do důležitých vládních funkcí vyškolené agenty. To se podařilo, a vznikla tak pátá kolona, která v Československu vyvíjela protivládní činnost.¹⁰ Německo dokonce zahájilo plán, kdy tajně shromáždilo vojsko na hranicích s Československem. Když se to československá vláda dověděla, zahájila částečnou mobilizaci a německá armáda se stáhla. V případě napadení Československa mu měly Francie i Velká Británie pomoci. Ani jedna z mocností však válku nechtěla, proto na Edvarda Beneše, tehdejšího československého prezidenta, naléhaly, aby německým požadavkům vyšel vstříc.¹¹ Dále bylo řečeno, že pokud nevyhoví požadavkům Německa, a vyprovokují tím tak Německo k útoku, nebudou povinny Československu pomoci. Výsledně tak po takovém nátlaku československá vláda 6. září 1938 přijala Karlovarské požadavky, které měly řešit národnostní otázku v Sudetech. O to ale ve finále Německu vůbec nešlo, chtělo Sudety připojit k Říši. Britský premiér Neville Chamberlain po setkání

⁸ KEEGAN, s. 39.

⁹ PIEKALKIEWICZ, Janusz, *Druhá světová válka*, Praha 2007, s. 28.

¹⁰ KOLEKTIV AUTORŮ, s. 79–80.

¹¹ KEEGAN, s. 40.

s Adolfem Hitlerem s připojením souhlasil, a s návrhem seznámil i francouzské ministry. Dne 19. září společně poslali Československu nótu, ve které žádali připojení pohraničního území k Říši. Britsko-francouzský postoj v případě, že by československá vláda požadavky odmítla, byl takový, že ani jeden ze zmíněných států by se do války nepřipojil. Po tomto zjištění přišla zástupcům Velké Británie a Francie odpověď, že Praha je ochotna kapitulovat.¹²

Dne 30. září se sešla v Mnichově konference čtyř velmocí – Velké Británie, Francie, Německa a Itálie. Zástupci zmíněných států, Neville Chamberlain za Velkou Británii, Edouard Daladier za Francii, Benito Mussolini za Itálii a samozřejmě Adolf Hitler za Německo, toho dne podepsali Mnichovskou dohodu, a Sudety tak připadly Německé říši. Spolu s touto oblastí získala německá válečná výroba i 66 procent československého uhlí, 70 procent oceli a železa a 70 procent elektrické energie. Bez těchto zdrojů byl národ ponechán k dokončení úplné německé nadvlády nad tímto územím. Hitler slíbil, že se jedná o jeho poslední územní požadavek. Tuto dohodu však porušil a 15. března následujícího roku nechal obsadit celé území Čech a Moravy.¹³ Ještě čtyři dny před obsazením, 11. března, Hitler zařídil, že proněmečtí separatisté na slovenské straně státu vyhlásili odtržení od Čech. Nyní se tak Slovenská republika stala satelitem Německé říše.¹⁴ Obsazením Čech a Moravy se prodloužily německo-polské hranice o 815 kilometrů, z původních 2000 kilometrů tedy na 2815 kilometrů. Jižní část Polska se tak stala Německu lépe přístupná. Stejně tak severní část, která sousedila s Východním Pruskem.¹⁵ V rámci ustanovené dohody probíhala mezi 1. a 10. říjnem evakuace sudetských oblastí. Naplánované plebiscity se nekonaly a Říše převzala kontrolu nad oblastmi s celkovým počtem obyvatel 3 500 000, z toho 700 000 Čechů. Pevnosti, které mohly znemožnit, nebo alespoň ztížit německou invazi, byly předány německé armádě.¹⁶

¹² KOLEKTIV AUTORŮ, s. 83–84.

¹³ <https://www.history.com/this-day-in-history/nazis-take-czechoslovakia> [17.4.2019]

¹⁴ KEEGAN, s. 40.

¹⁵ HART, Lidell, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000, s. 39.

¹⁶ KENNEDY, Robert M., *The German Campaign in Poland (1939)*, Washington 1980, s. 5.

2.2 Polská zahraniční politika

Cílem polské zahraniční politiky se stalo zachovat si vřelé vztahy s Německem a Sovětským svazem, a to kvůli udržení nezávislosti státu. Ministr zahraničí Józef Beck praktikoval politiku rovnováhy mezi Sovětským svazem a Německem. Roku 1932 tak došlo k podpisu Smlouvy o vzájemném neútočení se SSSR, o dva roky později pak také s Německem. Když pak britská vláda v čele s premiérem Nevillem Chamberlainem zahájila politiku appeasementu vůči východní Evropě, polská zahraniční politika musela zajistit, aby ani jediná dohoda mezi Německem a západními mocnostmi nebyla proti jeho zájmům. Zároveň si však Varšava nechtěla zhoršit vztahy se samotným Německem ani Sovětským svazem. Avšak pro případ, že by Francie či Velká Británie změnily názor a rozhodly se proti Polsku zaútočit, nechávala si Varšava pro tuto eventualitu otevřené dveře, aby se s nimi proti Německu mohla případně spojit.¹⁷

Ze situace, kdy Hitler požadoval připojení Sudet k Říši, chtělo i Polsko na úkor Československa něco vytěžit. Dokud ale neznalo přesný britsko-francouzský postoj k této situaci, opět si nechalo otevřené dveře pro případ, že by se západní mocnosti rozhodly Československo ochránit. V takovém případě se Varšava hodlala postavit na jejich stranu. Když však mocnosti vyjádřily ve věci své stanovisko, že Sudety budou postoupeny Německu, začala si nárokovat průmyslově rozvinuté Těšínsko. Během několika dní se na území Těšínska soustředilo na 40 000 polských vojáků. Po podepsání Mnichovské dohody, ve které se otázka Těšínska neřešila, se začalo Polsko obávat, že si toto území začne nárokovat i Německo. Proto vyslalo do Prahy ultimátum o postoupení oblasti Polsku. Československo nemohlo pod britsko-francouzským tlakem jinak než oblast postoupit. Tyto události polsko-německé vztahy nezlepšily. Důkazem toho je, že Německo nepozvalo Polsko na řízení, ve kterém se měl řešit spor Maďarska a Rumunska o Podkarpatskou Rus.¹⁸

¹⁷ WILLIAMSON, s. 45–46.

¹⁸ Tamtéž, s. 47–48.

2.3 Situace v Gdaňsku

Město Gdaňsk, ležící na severu území Polska, bylo v rámci Versailleské mírové smlouvy v roce 1919 prohlášeno svobodným městem. Spadalo pod dozor Společnosti národů a částečně i pod polskou správu. Od té doby mohl být přístav využíván svobodně, tedy Němci i Poláky. Gdaňsk (německy Danzig) obývalo převážně německé obyvatelstvo. I proto se někteří Němci snažili o začlenění tohoto města k Německu.¹⁹

Po anšlusu Rakouska a Mnichovské dohodě polská vláda doufala, že tento územní zisk Německo odradí od záměru získat Gdaňsk. Hitlerův požadavek z ledna 1939 na vydání Gdaňsku včetně zde vybudovaných polských železnic a ekonomických podniků byl z polské strany odmítnut, v tu chvíli se situace však obešla bez sporu.²⁰ Poté, co Německo zabralo zbytek Československa, opět vzneslo nárok na Gdaňsk. V tu dobu Velká Británie společně s Francií přislíbila Polsku podporu v jeho konání. Nejednalo se však o slib vojenské pomoci, navíc přislíbená podpora mohla být kdykoli odvolána. V dubnu polský ministr zahraničí Józef Beck vyjednal s britskou vládou dohodu, ve které se Velká Británie zavazovala poskytnout podporu v polském konání v případě, že se polská nezávislost ocitne v nebezpečí. Britské garance Hitlera rozhořčily. Uvědomoval si, že s britskou podporou je velice nepravděpodobné, že by Polsko ohledně Gdaňsku učinilo ústupky a bylo ochotné existovat pod německým vlivem a sloužit jako loutkový stát Německa. V reakci na to byla 11. dubna vydána direktiva k plánu Bílý. Část zněla: *„Cílem bude zničit polskou vojenskou sílu a vytvořit na východě situaci, která zabezpečí požadavky národní obrany. Svobodný stát Gdaňsk bude nejpozději v okamžiku propuknutí konfliktu prohlášen za součást území Říše.“*²¹

Původně měl do gdaňského přístavu 25.–27. srpna připlout německý křižník Königsberg.²² Avšak 25. srpna obdrželo Polsko oznámení, že místo křižníku připluje německá válečná loď Schleswig-Holstein, jejíž návštěva byla prodloužena.²³

¹⁹ BISHOP, s. 17.

²⁰ KENNEDY, s. 6.

²¹ WILLIAMSON, s. 53–54.

²² PIEKALKIEWICZ, Janusz, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, Praha 2007, s. 45.

²³ Tamtéž, s. 62.

1. září 1939 ve 4:45 ráno tato loď začala bombardovat polskou pevnost Westerplatte, od které se Gdaňsk nachází necelých 400 metrů. Následně na to překročily německé jednotky polské hranice na západě, jihu i severu.²⁴

2.4 Pohraniční incidenty

Původně měl útok na Polsko začít 26. srpna. 7. divize umístěná na Slovensku měla obsadit železniční tunel v Jablunkovském průsmyku a postupovat dále. Útok byl ale nakonec odvolán. Zrušení tohoto rozkazu však skupina nezaznamenala. 26. srpna v ranních hodinách tak byla cestou do Jablunkova obsazena železniční stanice Mosty a zajato několik vojáků. Během toho došlo i k několika bojům s polskými vojáky. Tento útok je považován za první předzvěst druhé světové války.²⁵

Dne 31. srpna došlo ke třem pohraničním incidentům vyvolaným ze strany Německa tak, že to vypadalo, že provokatérem je Polsko. Němečtí vojáci se vydávali za polské tím, že se oblékli do polských uniforem. Tyto akce byly zosnovány k ospravedlnění vpádu do Polska. Po těchto událostech Německo vyhlásilo Polsku válku s tím, že do ní vstupuje z důvodu sebeobranu. Kromě akce v Glivicích (německy Gleiwitz) se odehrály i jiné inscenované provokace. V rámci operace nazvané Agethe skupina vojáků SS převlečená do uniforem polských vojáků přepadla myslivnu v Pitschau a celnici v Hochlinden.²⁶ Přepadení celního úřadu se mělo původně konat 23. srpna, ale kvůli odkladu samotné invaze byla odložena i tato akce. Byla uskutečněna o několik dnů později, 31. srpna. Skupina se po vydání rozkazu přesunula do lesa u hranic. Od této chvíle směli aktéři hovořit pouze polsky, pro věrohodnost akce prozpěvovali protiněmecké písně. Organizátoři akce zajistili, aby „polští“ útočníci nebyli během přepadení vyrušeni Wehrmachtem. Jeho příslušníci se na místo činu dostavili, až když se skupina útočnicků nacházela na cestě do bezpečí.²⁷

Dle nařízení Reinharda Heydricha, který měl tuto akci na starost, skupina

²⁴ DAVIES, Norman, *Evropa ve válce 1939–1945: žádné jednoduché vítězství*, Praha 2007, s. 87.

²⁵ BAKA, Igor, *Slovensko vo vojne proti Polsku v roku 1939*. In: *Vojenská história* 9, 2005, 3, s. 33.

²⁶ WILLIAMSON, s. 80.

²⁷ RICHTER, Karel, *Válka začala v Polsku*, Praha 2004, s. 58.

německých agentů v polských uniformách ovládla v osm hodin večer radiostanici v Glivicích. Následovalo krátké vysílání v polském jazyce oznamující polský útok na Německo. Poté němečtí útočníci odjeli. Aby bylo přepadení věrohodné, zanechali za sebou zastřeleného muže v polské uniformě. Hitler prohlásil, že polské síly narušily německé území, proto němečtí vojáci musí proti Polsku udeřit.²⁸ Muži, kteří se v době útoku v radiostanici nacházeli, byli omráčeni, svázáni, zbiti a zamčeni ve sklepě. Po získání vysílačky se však objevil problém. Technikovi se zapojení vysílačky nedařilo, proto přivedli spoutaného Poláka, kterého násilím donutili poskytnout radu ohledně přístroje.²⁹ Později tankový důstojník Wehrmachtu Richard Freiherr von Rosen o přepadení vyprávěl: *„Polské ukrutnosti vůči obyvatelům německého původu v polském koridoru a v Pozňanském kraji se mi zdály věrohodné, zatímco přepad vysílače Gliwice nám už tehdy připadal pochybný.“*³⁰ Dále účastník určený Heydrichem, Alfred Naujocks, vypověděl: *„(...) Heydrich mi osobně navrhl simulovat útok na rozhlasovou stanici u Hlivic, poblíž polské hranice, aby to vypadalo tak, že útočníky byli Poláci. (...) Polsky mluvící Němec mi byl dán k dispozici. Heydrich řekl, že v promluvě je třeba tvrdit, že přišel čas účtování mezi Poláky a Němci, že se mají Poláci sjednotit a likvidovat každého Němce, který se jim postaví. (...)“*³¹

²⁸ KENNEDY, s. 45–46.

²⁹ RICHTER, s. 59.

³⁰ ROSEN, Richard Freiherr von, *Blitzkrieg v tanku Tiger*, Neratovice 2017, s. 8.

³¹ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 67, 68.

3 Průběh napadení

3.1 Složení německé armády

Po první světové válce, se v rámci versailleského mírového systému, německá armáda nacházela v omezeném stavu pouhých 100 000 mužů, byla zakázána všeobecná branná povinnost, námořnictvo zredukováno, tanky, obrněná vozidla, námořní i vojenské letectvo zcela zakázáno. Polská armáda tak byla do roku 1939 větší než německá. Avšak rapallská smlouva z roku 1922 přinesla Německu možnost posílat své letce a pozemní jednotky do Sovětského svazu, kde probíhal výcvik. Jedno takové výcvikové středisko fungovalo například blízko Kazaně, kde se konalo cvičení s motorovými vozidly. I přes zákazy z mírové smlouvy ve Versailles probíhalo budování silných mechanizovaných sil. Během třicátých let 20. století tak byla německá armáda znovuvybrojována v plném proudu.³² Když v roce 1935 Francie prodloužila povinnou vojenskou službu na dvojnásobek, Hitler toho využil a znovu zavedl povinné odvody. Během roku se jeho armáda zvětšila pětinasobně, z původních sedmi na 36 divizí.³³ Navíc po připojení Rakouska, Sudet i zbytku Československa k Říši počet mužů ještě vzrostl. V důsledku toho, oproti původním povoleným 100 000 mužům, síla Wehrmachtu stoupla na 2 758 000 mužů.³⁴ Tento počet vojáků byl rozdělen do 103 divizí. Pěchota byla vybavena puškami typu Mauser 98, několika typy samopalů a lehkými kulomety MG 34, ale i dvaceti kusy 5mm a 6 kusy 150mm pěchotních děl.³⁵

Každá pancéřová divize měla okolo 300 tanků zahrnující všechny čtyři následující typy vozidel. Panzerkampfwagen (PzKpfw) I byl tank pro dva muže, vážil přibližně šest tun a byl vybaven lehkým kulometem. Do PzKpfw II se vešli již tři muži. Vážil 11,5 tuny a vlastnil 20mm dělo. Typy PzKpfw II a vyšší, kromě svého hlavního vyzbrojení, měly ještě k dispozici jeden či více kulometů. Posádka modelu PzKpfw III se skládala z pěti mužů, tank vážil okolo 24,5 tuny a disponoval 37mm dělem.

³² BISHOP, s. 10.

³³ KEEGAN, s. 36.

³⁴ WILLIAMSON, s. 20.

³⁵ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 30.

Nejtěžším tankem byl model PzKpfw IV, který vážil 26 tun, posádku tvořilo opět pět mužů a k dispozici měl 75mm dělo. Podle plánů se měla první pancéřová divize skládat z 56 PzKpfw I, 78 PzKpfw II, 112 PzKpfw III a 56 PzKpfw IV. Zbylé čtyři divize měly mít každá 124 PzKpfw I, 138 PzKpfw II, 20 PzKpfw III, a 24 PzKpfw IV. Tyto plány nemohly být dodrženy, obzvláště pro tank PzKpfw III, tolik kusů totiž nemělo Německo k dispozici.³⁶ Modelu PzKpfw I bylo vyrobeno 1145 kusů, PzKpfw II 1223 kusů, PzKpfw III 98 kusů (podle plánů na rozdělení do divizí by bylo potřeba vyrobit alespoň 192 kusů), PzKpfw IV 211 kusů. Kromě těchto německých výrobků, měla Říše k dispozici tanky, které získala po zabrání Československa. Jednalo se o 196 kusů lehkých tanků PzKpfu 35(t) a 78 kusů PzKpfu 38(t), celkem tedy 274 československých tanků s větší palební silou. Tyto tanky tvořily 8% německých tankových sil.³⁷

Velkou roli v boji sehrály vysílačky a radiové spojení. Vysílačky se nacházely i v tancích, aby mezi sebou mohly posádky komunikovat i během bitvy. Takovéto tanky se označovaly názvem Befehlspanzer (velitelský tank).³⁸ Těch mělo v roce 1939 Německo k dispozici 215 kusů. Součástí německých bojových jednotek byly i telefonní roty a motorizované rádiové roty, a tak i samotná palba podléhala řízení pomocí radiospojení.³⁹

Další významnou vojenskou silou bylo letectvo, zvané Luftwaffe. To mělo i díky výcviku německých letců v Sovětském svazu velmi vysokou úroveň. V roce 1933 padlo rozhodnutí, že Luftwaffe bude nyní vedena jako samostatná součást německých vojenských jednotek. Existence této složky byla utajována, avšak následující rok byl plán odhalen. Účinnou bojovou taktikou letadel se stala tzv. taktika die Rotte, která spočívala v tom, že letadla letěla v páru, jedno mělo za úkol krýt to, které útočilo.⁴⁰ V březnu 1939 letectvo dosahovalo počtu 4303 letadel dostupných pro válečné účely. Patřilo sem 1180 bombardérů, 336 střemhlavých bombardovacích letounů, 1179 stíhaček, 552 transportních letek, 240 námořních letadel, 721 pozorovacích

³⁶ KENNEDY, s. 28.

³⁷ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 27.

³⁸ WILLIAMSON, s. 21.

³⁹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 25.

⁴⁰ WILLIAMSON, s. 23.

letek a 95 letadel bez bližšího zařazení. Letecké síly byly rozděleny do osmi divizí. Organizace každého letectva byla zařazena tak, aby odpovídala potřebám svého daného poslání. V důsledku toho se organizace každé letecké síly lišila. Každá ze čtyř leteckých sil tak obsahovala všechny typy letadel, například kromě stíhaček či bombardérů i transportní a průzkumná letadla. První letectvo zodpovídalo za severní a východní Německo, druhé letectvo za severozápadní Německo. Třetí letectvo neslo zodpovědnost za jihozápadní a jižní Německo. Čtvrté letectvo mělo zodpovědnost za Rakousko a část jihovýchodního Německa. Vrchním velitelem Luftwaffe Hitler jmenoval Hermanna Göringa. Toto velitelství bylo známo jako Vrchní velitelství vzdušných sil, neboli OKL.⁴¹

Armáda čítala 718 kusů lehkých obrněných aut, těžkých 307 kusů. Sloužily především lehkým plukům, průzkumným oddílům či pancéřovým divizím. K transportu bylo možno využít 5375 koní, 938 automobilů a 530 motocyklů. Díky takto rozvinuté motorizaci byl možný velmi rychlý dovoz potřebné munice na místo určení (Německo mělo k dispozici 230 tun dělostřelecké munice). Německo dále disponovalo protitankovými zbraněmi, a to 37mm děly PaK 36 a protitankovými puškami Panzerbüchse 38/39 s průrazem 30 mm na 100 metrů. Dělostřelectvo, které mimochodem mělo zničující efekt na polskou pěchotu, mělo ve výbavě 105mm houfnice leFH18 a sFH 18.⁴²

Co se týče námořnictva, zvaného Kriegsmarine, již v roce 1933 začalo Německo s konstrukcí čtyř torpédoborců a urychlilo plány na stavbu ponorek. Avšak během válečné výroby vyvstaly problémy. Výroba takového množství válečných strojů, jakou určoval německý výrobní program, vyžadovala větší množství materiálu a pracovních sil, než Německo mohlo dodat. Aby mohla pokračovat výroba tanků, letadel a děl, výroba lodí musela být omezena.⁴³ V době invaze bylo námořní vybavení umístěno na Baltu. Hitler si ale byl vědom, že je příliš slabé a málo početné a že v případě útoku britské flotily nemá nejmenší šanci. Navíc měl obavy z místních polských ponorek

⁴¹ KENNEDY, s. 35–36.

⁴² ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 30–31.

⁴³ KENNEDY, s. 21.

a min, proto se rozhodl plánů na Baltu zanechat a předat úkoly letectvu.⁴⁴

Nejvýznamnější částí německé armády se později stal pěšák, tzv. Landser. Původ pěšáků byl z různých společenských vrstev. Při výběru byla preferována psychologická kritéria, prosazovanými vlastnostmi byly především rozhodnost a vlastní názor, tzv. Einstatzbereitschaft. Vojáci se následně museli účastnit velmi tvrdého výcviku ve Wehrmachtu. Avšak díky náročným cvičením byli němečtí vojáci na boje v poli připraveni. Svému nepříteli působili ztráty o padesát procent vyšší, než čítaly ztráty na jejich straně.⁴⁵

Na invazi Hitler nechal povolat nejlepší jednotky, aby byl zaručen úspěch. Nekompletně vycvičené jednotky nepovolal pro případnou potřebu bojovat proti Francii. Dvě skupiny armád Sever a Jih se skládaly z 37 pěších, tří horských, čtyř motorizovaných, čtyř lehkých a sedmi pancéřových divizí, jedné jezdecké brigády a několika dalších jednotek, například pohraničních, policejních či polovojenských formací. Před invazí do Polska čítala skupina armád Sever celkem 630 000 mužů, dalších 886 000 vojáků patřilo k silnější skupině armád Jih. Investice do německé armády činily 24 miliard dolarů. Polské investice dosáhly částky 760 milionů dolarů. Německo tak investovalo větší prostředky pro vybudování silné, početné a kvalitní armády s moderními technologiemi. Dosáhlo tedy vyšší pravděpodobnosti, že splní svůj cíl, úspěšnou invazi do Polska.⁴⁶

3.2 Postup německých jednotek

Po anšlusu Rakouska a obsazení zbytku bývalého Československa se Adolf Hitler zaměřil na porážku Polska. Již od začátku roku 1939 se v Německu počítalo s možností, že polský problém bude řešen vojenskou cestou. Jen o několik měsíců pozdější plán na invazi nesl název plán Bílý a samotné plánování této akce bylo zahájeno v dubnu 1939. V srpnu téhož roku Hitler předložil své cíle napadení veliteli německé armády. Zahájení útoku bylo původně naplánováno na 26. srpna, Hitler ale útok odložil. Byl

⁴⁴ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 34.

⁴⁵ BISHOP, s. 7.

⁴⁶ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 22.

však veliteli upozorněn, že pokud budou dále vyčkávat, přijde německá armáda o výhodu momentu překvapení. A tak 31. srpna 1939 Hitler vydal rozkaz na zahájení útoku hned další den brzy ráno, tedy na 1. září.⁴⁷

Jak je již výše zmíněno, původně se měl začátek útoku odehrát 26. srpna. O den dříve však Hitlera zaskočila zpráva o britsko-francouzských garancích Polsku. Některé německé jednotky však již byly na cestě na své výchozí pozice a ne všechny odvolávací rozkaz zaznamenaly. A tak samotní důstojníci či velitelé museli jednotkám příkaz o zrušení v mnohých případech doručit osobně. Několik jednotek ovšem ani tento způsob doručení nezasáhl včas a překročily polské hranice, kde došlo ke střetům s polskými pohraničními strážemi. Paradoxně byly tyto události považovány za další provokace ze strany Poláků.⁴⁸ 28. srpna pak Hitler zrušil německo-polskou smlouvu o neútočení z roku 1934 a 31. srpna nechal zinscenovat záminku k útoku v Glivicích.⁴⁹ I když se tedy útok nakonec uskutečnil o několik dní později, již 25. srpna se veškeré německé jednotky nacházely připraveny na svých pozicích. Veškeré přípravy probíhaly v tajnosti, aby nedošlo k narušení německých diplomatických kroků. Vojenské nástupy probíhaly již od 26. června. Přesuny jednotek byly maskovány různými záminkami. Například vojenský přesun do Východního Pruska byl odůvodněn „*potřebami manévrů východopruského I. armádního sboru a oslavami 25. výročí slavného vítězství v bitvě u Tannenbergu v roce 1914*“.⁵⁰

Německý útok usnadňoval pakt Molotov-Ribbentrop podepsaný mezi zástupci Německa a Sovětského svazu. Podpisem této smlouvy se Německo zbavilo případného sovětského odporu při napadení Polska, zároveň dohoda stanovovala rozdělení vlivu ve východní Evropě, Polsko nevyjímaje.⁵¹ Dále určovala, že v případě polské porážky, východní dvě třetiny získá Sovětský svaz, zbylá západní třetina připadne Německu.⁵² Další okolností, která hrála Německu do karet, byly geografické podmínky polského území. Polsko, zejména většina jeho západní části, se rozléhá na rovinaté půdě, bez

⁴⁷ BISHOP, s. 17.

⁴⁸ KENNEDY, s. 73.

⁴⁹ KEEGAN, s. 44.

⁵⁰ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 19.

⁵¹ <https://www.history.com/this-day-in-history/germans-invade-poland> [17.4.2019]

⁵² BISHOP, s. 17.

hornatých překážek. Z geografického hlediska to německým jednotkám zaručovalo snadný a nekomplikovaný průchod.⁵³

Německý útok tvořily tři skupiny armád. První, skupina armád Sever, byla pod velením generálplukovníka Fedora von Bocka. Pod tuto skupinu spadala Třetí armáda, v čele s generálem dělostřelectva Georgem von Küchlerem, která postupovala z Východního Pruska směrem na jih. Čtvrté armádě velel generál dělostřelectva Günther von Kluge, ta zaútočila ze západu přes polský koridor. Druhou skupinou armád byla skupina Jih. Hlavním a konečným cílem jejího postupu na severovýchod měla být Varšava. Velitelem se stal generálplukovník Gerd von Rundstedt. Do této skupiny spadala Čtrnáctá, Osmá a Desátá armáda. Čtrnáctá armáda pod velením generála dělostřelectva Wilhelma Lise postupovala na Krakov. Směrem na Lodž směřovala Osmá armáda generála pěchoty Johannese Blaskowitze a Desátá armáda generála dělostřelectva Walthera von Reichenaua měla za cíl prorazit mezeru mezi polskými vojsky u Krakova a Lodže, poté se spojit s Osmou armádou a společně se přesunovat směrem k Varšavě. Třetí útok, určený zejména k odvrácení pozornosti, vedly od jihu slovenské jednotky. Spadaly pod kontrolu armádní skupiny Jih. Slovenská armáda měla bojovat proti polským armádám v Haliči.⁵⁴

Hitler si nebyl jistý, jak na invazi budou reagovat západní státy, proto měl v plánu Polsko dobýt a obsadit velmi rychle. A to z toho důvodu, že pokud by se Francie rozhodla Polsku pomoci vojensky, chtěl mít Hitler své jednotky včas na západě k případné obraně proti francouzské armádě. Prvním úkolem skupiny armád Sever tak bylo spojit Východní Prusko se zbytkem Říše, po jeho splnění se vydat k Varšavě po západním břehu řeky Visly a zaútočit na hlavní město ze severozápadu. Útok Třetí a Čtvrté armády měl tedy uzavřít a odstříhnout střed polských jednotek na západě. Avšak geografické rozložení zde nemělo tak příznivé podmínky jako v jiných místech země, a to armádu zpomalovalo a ztěžovalo její postup. Generálplukovník Bock tak žádal vedení o změnu operačního prostoru, ale postup po východní straně mu vedení zamítlo. To z již zmíněného důvodu, případné obrany před Francií, tedy aby

⁵³ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 18.

⁵⁴ BISHOP, s. 17.

v případě potřeby přesun na západ zabral co nejméně času.⁵⁵

Útok zahájilo 1. září 1939 krátce před pátou hodinou ranní německé armádní letectvo. Z německé strany byly letecké jednotky velice úspěšné, jelikož hned na začátku se jim podařilo zničit většinu polského letectva, které ani nestačilo vzlétnout.⁵⁶ Postup německého letectva vycházel dle plánu. Po zničení polských letišť následovalo ničení železničního systému a mostů. Tento tah znemožnil pohyb části polské armády a omezil její mobilizaci.⁵⁷

Úkolem německých letců bylo útočit rozptýleně a v malých formacích, pro co největší záběr k ničení polských oblastí. Hodinu nato byly do akce zapojeny pozemní jednotky. Pěchota plnila rozkazy zaměstnat důležité polské síly, aby motorizovaná armáda mohla ničit velitelská centra a zásobovací linie.⁵⁸ Dne 3. září se Čtvrtá armáda postupující ze západu setkala se Třetí armádou postupující z Východního Pruska. Společně odřízly Koridor vedoucí do polských přístavů Gdyně a Gdaňsk. 7. září stanula Desátá armáda 58 kilometrů od Varšavy směrem z jihu, Třetí armáda se nacházela severně od hlavního města ve vzdálenosti 40 kilometrů. Německý plán původně předpokládal, že polská armáda bude zachycena západně od řeky Visly, tedy i Varšavy. Protože k tomu nedošlo, polská armáda dostala příležitost dostat se do hlavního města a snažit se ho ubránit. Proto přišlo Německo s útokem na linii řeky Bug, nacházející se 160 kilometrů od Varšavy. Zatímco na východě probíhaly tyto boje, na západě u Poznaně způsobila polská armáda Osmé a Desáté armádě veliké a překvapující ztráty. Do 19. září zde probíhala bitva, na jejímž konci bylo zajato 100 000 Poláků.⁵⁹

3.3 Reakce Polska

Již od roku 1938 se v Polsku pracovalo na studiích, které měly počítat s případným útokem Německa na Polsko. Vypracovaný plán nesl název plán Z – Západ

⁵⁵ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 18.

⁵⁶ KEEGAN, s. 44.

⁵⁷ CORUM, James S., *The Luftwaffe's Campaigns in Poland and West 1939–1940: A Case Study of Handling Innovation in Wartime*. In: *Security and Defense Quarterly*, 1, 2013, 1, s. 168.

⁵⁸ HART, s. 41.

⁵⁹ KEEGAN, s. 45–46.

(polsky Zachód). Díky informacím zjištěným polskou rozvědkou prvotní verze plánu předvíдалy, že německý hlavní útok bude veden ze severozápadu z Pomořanska směrem k jihovýchodu. Ze Slezska měl být veden pomocný útok a také slabší útok z Východního Pruska směrem na Varšavu. Dále plán počítal s tím, že Německo bude schopno nasadit 110–120 divizí, z toho 70 proti Polsku.⁶⁰ Polské síly byly rozděleny do čtyř hlavních armád podporovaných zálohami – armáda Varšava umístěná jižně od východopruských hranic, armáda Pomořany seskupená v Toruni, armáda Poznaň situovaná na jih od Poznaně, armáda Lodž-Čenstochová soustředěná na linii východně od Lodže a Čenstochové a záložní armáda umístěná mezi Kutnem a Varšavou. Proti Německu tak měly být nasazeny veškeré polské síly, pro případ útoku ze strany SSSR bylo připraveno jen pár jednotek.⁶¹

Němci neměli o počtech polských vojáků mnoho informací. Jednak protože nepochybovali o úspěšnosti svého plánu, a také proto, že německá rozvědka zde nebyla příliš silná. Naopak polská rozvědka dokázala dešifrovat německý tajný systém až do léta 1939. Poté Němci přidali další šifry, které už Polsko nerozluštilo. I přesto ale měli Poláci z opatřených informací přibližný přehled o plánech a rozmístění protivníkovy armády.⁶²

Polsko mělo na obranu své země dva strategické plány. Plán první strategie spočíval v opření se o staré rakouské a ruské pevnosti, které se nacházely na linii podél řek Biebrza, Narev a San. Tato taktika se však jevila přijatelná jen z mála důvodů. Polská armáda nebyla příliš rozsáhlá, tvořilo ji 39 divizí. Na rozmístění po této říční linii by to sice stačilo, jelikož nebyla příliš dlouhá, a dále by touto strategií Polsko při obraně proti Německu získalo čas pro rozmístění dalších záloh, a tudíž též celkově čas déle odolávat německému útoku. Ale tato verze nebyla Generálním inspektorátem ozbrojených sil schválena. Převažovalo zde totiž hned několik negativ. Existovala možnost, že by se vojsko nestihlo včas zmobilizovat, protože řada vojáků pobývala v západnějších, obyvatelnějších oblastech. Polská obranná linie by tak nemusela být

⁶⁰ KENNEDY, s. 55.

⁶¹ WILLIAMSON, s. 63.

⁶² ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 19.

včas úplná a připravená. Dalším důvodem proti se ukázala poloha případné linie, která ležela příliš daleko na východě. Na povrch se dostávaly obavy, že Německo by tak bylo schopno velmi jednoduše a téměř bez boje obsadit polský koridor a západní území Polska, kde se nacházely důležité průmyslové oblasti. Polsko se navíc ještě bálo, že by na umístění obranné linie mohly nahlížet negativně i Velká Británie s Francií. Mělo strach, že by západním státům připadalo, že se Polsko bojí hájit svou zemi, a Velká Británie s Francií by tak se svou pomocí Polsku váhaly. V závěru tedy tato strategie nepřicházela z polského hlediska v úvahu. Poláci nechtěli tímto krokem podpořit, aby je potkal stejný osud jako Československo, tedy muset kapitulovat bez boje.⁶³

Druhou možnou a pravděpodobnější strategií byla obrana umístěná blíže na západ před linií výše zmíněných řek, blízko západních hranic. Nejen že zde by se mohly slezské průmyslové oblasti nacházet pod ochranou jednotek, ale i mobilizace by zde proběhla snadněji a rychleji. Plné zmobilizování armády by trvalo 12 až 15 dní. Polsko mělo za to, že toto umístění linie navíc přinutí Velkou Británii s Francií dostát svému slibu a v případě německého útoku vyhlásit útočnickovi válku a pomoci napadenému Polsku. Umístění centra polských sil se tedy nacházelo na západě. Polsko dobře vědělo, že pokud k německému útoku dojde, nebude se schopno ubránit zcela samo.⁶⁴ Cílem obrany se tak stalo dodržet tři hlavní úkoly: *„síly podél hranic budou bojovat, aby protivníka zadržely a hlavní část armády tak získala čas na mobilizaci; když bude mobilizace dokončena, Němci budou konfrontováni na stávající obranné linii; záložní armáda bude nasazena v sektoru, který bude nejvíce ohrožen“*.⁶⁵ Zkrátka bránit západ, aby se polská armáda stihla kompletně zmobilizovat, případně umožnit ústup na východ, a vést tedy manévrovou válku, dokud nepřijde vojenská pomoc západních mocností a neudeří na Německo. Jak se ale později ukázalo, tato strategicky i politicky výhodná taktika v sobě skrývala chybu vojenského typu. Až když nastala německá invaze, vyvstaly na povrch

⁶³ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 20.

⁶⁴ Tamtéž, s. 20–21.

⁶⁵ WILLIAMSON, s. 64.

nedostatky plánu. Polská armáda čítala daleko méně vojáků než německá, navíc kvůli omezeným počtům armády muselo rozmístění polských jednotek mezi sebou mít širší mezery, než byly předepsány, tím pádem měly jednotlivé jednotky na starost velmi široké úseky. Motorizovaná německá vojska tak velice snadno a rychle prolomila přední obrannou linii a mohla postupovat dále.⁶⁶ I přesto byly ale německé jednotky zaskočeny silnými akcemi polských týlových jednotek, které dokázaly německé předvoje izolovat od pěchoty, a také odporem Varšavy, která se nacházela v obležení od 8. září, a dobytá byla až o dvacet dní později, tedy 28. září.⁶⁷ Později sám velitel skupiny armád Sever, generálplukovník Gerd von Rundstedt, napsal: „*Polská kavalerie bojovala hrdinsky, statečnost a hrdinství polské armády si zaslouží velkého respektu. Ale rozkazy vyššího velení neodpovídaly tomu, co si situace vyžadovala.*“⁶⁸

3.4 Složení polského vojska

I když Polsko investovalo do své armády mnoho peněz zahrnujících i velkou část národního důchodu, stále se nejednalo o dostatečnou částku, aby se dokázalo kvalitativně i kvantitativně vyrovnat armádě Německa.⁶⁹ Polská sestava tvořila 30 pěších divizí, 11 jezdeckých brigád, jednu mechanizovanou armádu, 11 dělostřeleckých pluků, dvě ženijní brigády, letecké velitelství se čtyřmi bombardovacími eskadrami, 11 lehkých bombardovacích eskader, 15 stíhacích eskader, 11 průzkumných/pozorovacích eskader a torpédové, výcvikové a transportní eskadry.⁷⁰ Zaměříme-li se nejdříve na kvantitu, Polsko mělo k dispozici 2065 děl a 615 tanků, zatímco Německo 5805 děl a 2511 tanků. Je však důležité poznamenat, že toto číselné srovnání nemusí být zcela přesné, protože v době útoku se polská armáda nenacházela v plně zmobilizovaném stavu, zatímco německá byla zmobilizována kompletně. V rámci kvalitativního měřítka Polsko nejvíce zaostávalo v oblasti motorizace. Proti čtyřem lehkým a šesti tankovým německým divizím bylo

⁶⁶ WILLIAMSON, s. 64.

⁶⁷ DAVIES, s. 89.

⁶⁸ ZALOGA, Steven J., *The Polish Army 1939–1945*, Botley 1982, s. 11.

⁶⁹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 22.

⁷⁰ WILLIAMSON, s. 31–32.

schopno nasadit jednu mechanizovanou brigádu.⁷¹

Obrněné síly polské armády byly sice slabší než ty německé, ale ne tak zastaralé, jak se mohlo zdát. Na začátku třicátých let 20. století postavili do základu svých sil několik stovek kulometných tančků TK a TKS. Tyto typy byly vhodné spíše na průzkum než na boj, jelikož ani jeden z těchto modelů nebyl schopen boje s tanky, a jejich rychlost a pohyblivost byly slabé. V září 1939 jich Polsko bylo schopno poslat na bojiště okolo 450 kusů. Polsko, vědomo si toho, že tyto druhy tanků nejsou příliš silné, požádalo Velkou Británii o šestitunové tanky Vickers, kterých zakoupilo 38 kusů. Jednalo se o dvojevěžový model s kulometem v každé věži. Později Poláci 22 z nich přestavěli na jednověžový typ s 47mm dělem. Konečný sedmitunový 7TP typ tanku, v ještě pozdějších verzích vylepšený o 37mm protitankové dělo, kvalitativně převyšoval německé typy, avšak bylo jich vyrobeno příliš málo a vůči německé kvantitativní převaze to nestačilo. Ještě před německou invazí Polsko požádalo o koupi tanků i Francii. Mělo zájem o typ Somua S 35, avšak Francie mu poskytla jen jeden prapor lehkých tanků přímé podpory R 35. Francouzské tanky ale dorazily teprve pár týdnů před invazí, a tak nemohly být včas schopny boje.⁷² V rámci britské koupě Polsko započalo vyrábět vlastní vylepšené formy. Průmysl podřízený válečné výrobě dostal specifikace pro potřebné vybavení. Výroba probíhala buď na základě vlastních návrhů, nebo na základě licencí, jako například od již zmíněné britské firmy Vickers (tanky), švédské Bofors (dělostřelectvo) či americké Browning (kulometry).⁷³ Polské uspořádání tankových sil spočívalo v tom, že tanky sloužily jako podpora pěchoty. Naopak německá tanková strategie byla taková, že tanky budou rozděleny do samostatných divizí s vlastními úkoly. Této myšlence byl velice nakloněn nejen generál tankových vojsk Heinz Guderian, ale i sám Adolf Hitler.⁷⁴ Po invazi Guderian doporučil, aby pancéřové divize byly v bojích umístěny vpředu a řídily bitvu. Velitelství mělo být mobilnější, omezené na několik obrněných vozidel a dobře vybavené rádiovou komunikací. Také navrhoval zlepšení komunikace mezi pancéřovými

⁷¹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 23.

⁷² Tamtéž, s. 27–30.

⁷³ PESZKE, Michael Alfred, *Poland's Preparation For World War Two*. In: *Military Affairs* 43, 1979, 1, s. 20.

⁷⁴ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 24.

a motorizovanými jednotkami se zásobovacími jednotkami.⁷⁵

Součástí polské armády se staly obrněné vlaky, konkrétně jich bylo nasazeno deset. Poláci s nimi nakládali jako se zbraní s velkou palebnou silou. Tyto vlaky sice Německu způsobily ztráty, avšak německým leteckým útokům se ubránit nemohly.⁷⁶

Vzhledem k armádnímu rozpočtu, který neumožňoval plnou mechanizaci armády, se elitou na poli staly převážně jezdecké brigády. Kromě omezování rozpočtu se proti mechanizaci stavěli i konzervativní členové velitelského uskupení. Takovýchto jezdeckých brigád existovalo jedenáct, zatímco mechanizovaných pouze dvě, navíc v době invaze byla připravena jen jedna. Jezdecké brigády sice byly podpořeny několika málo obrněnými auty či tančíky, ale v praxi se ukázaly jejich nedostatky v průchodnosti zhoršeným terénem. Koně tedy sloužili převážně jako transportní jednotka. Jezdci nepreferovali boj ze sedla, k čemuž jim po sesednutí sloužila výbava v podobě pušek. Ve výbavě však měli k dispozici i šavle pro případ, že by na souboj ze sedla došlo. Co se týče pušek, stejně jako u německé armády, i u polské převažoval typ Mauser 98. Kromě této zbraně využívali Poláci i jiné modely. Do začátku německého útoku vyrobilo Polsko několik desítek samopalů Mors, Německo disponovalo několika různými typy. Navíc zavedlo nový model lehkého kulometu MG 34. Poláci jako hlavní zbraň pro svou pěchotu přijali americkou Browningovu automatickou pušku (BAR).⁷⁷

I co se týká protitankových zbraní, na tom byly obě armády podobně. Užívaly děla sice různých typů, ale stejné ráže. Děla obou armád tedy stačila proti tehdy nepříliš silně pancéřovaným tankům. Také protitankové pušky byly rozdílného modelu, ale velmi podobného výkonu. Jen s tím rozdílem, že v polské armádě byly enormně rozšířeny, na jednu divizi jich připadalo 92 kusů.⁷⁸

Polské dělostřelectvo se skládalo z 39 lehkých dělostřeleckých pluků. Každý z nich vlastnil výzbroj o 24 zastaralých francouzských dělech ráže 75mm.

⁷⁵ KENNEDY, s. 74.

⁷⁶ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 29.

⁷⁷ Tamtéž, s. 30.

⁷⁸ Tamtéž.

Dvanáct pluků mělo navíc vyzbrojení děl ráže 100mm.⁷⁹ K rozšíření dělostřeleckých jednotek bylo k těmto jednotkám přiděleno 6 pěchot s lehkými houfnicemi ráže 75mm a 2 pěchoty s těžkými houfnicemi ráže 150mm.⁸⁰

Další polskou nevýhodou byla doprava munice. Německý transportní systém byl plně mechanizovaný, řízený pomocí radiospojení. Polský řídicí systém se od první světové války nijak nevyvinul, velení vojsk bylo stále závislé na polním telefonu. I transportní systém byl u Poláků zastaralý. Jak již bylo zmíněno, hlavní polskou transportní složkou byli koně. Dovézt munici tímto způsobem na bojiště trvalo mnohem déle než Německu pomocí automobilů. Pro představu, Polsko disponovalo 6937 koňmi a 76 automobily. Mělo tedy k dispozici o několik stovek více koní, avšak několikanásobně méně automobilů než Německo. To bylo dáno již předválečnou ekonomikou obou států, kdy v Polsku se pohybovalo okolo 33 tisíc aut, v Německu se počet vyšplhal téměř na 1,5 milionu aut.⁸¹

Počet letadel se v Polsku vyšplhal na 1900 kusů, avšak z velké části se jednalo o stroje neschopné boje, či cvičné typy. V rámci bojeschopných jednotek mělo Polsko k dispozici 392 bojových letounů první linie, z toho 159 stíhacích, 36 středních bombardovacích, 84 pozorovacích a 144 průzkumných a lehkých bombardovacích strojů. Jednalo se především o hornoplošníky modelu PZL P 11 a PZL P 7, které sloužily jako stíhací letectvo. Do budoucna se počítalo s vylepšenou verzí těchto modelů, a modelu PZL P 50 Jastrząb, ta se ale v září roku 1939 nacházela ještě ve vývoji. Jako lehký bombardér a průzkumný letoun se používal typ PZL P 23 Karaś. Modely PZL P 37 Łoś byly nejmodernějším a nejlepším polským leteckým strojem. Na začátku války jich však Polsko vlastnilo jen několik desítek, což vzhledem k německé přesile nestačilo. Útočily hlavně na motorizované kolony nepřítele. Pozorovací jednotky sestávaly z typů R XIII a modernějších RWD 14 Czapla. Několik modelů stíhaček se ještě nacházelo v záloze či opravě. Strategie letectva byly rozděleny na dvě složky – strategickou (Lotnictwo Dyspozycyjne) a armádní

⁷⁹ WILLIAMSON, s. 34.

⁸⁰ KENNEDY, s. 30.

⁸¹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 31–32.

(Lotnictwo Arminje). Primárním úkolem strategické složky bylo chránit Varšavu a její okolí. Skládala se z bombardovací a stíhací brigády, celkem čítala 147 bojových a 60 pomocných a dopravních letadel typů P 37 Łoś a P 23 Karaś. Armádní složku letectva tvořily průzkumné, stíhací a pozorovací letky a spojovací roj. Celkem se skládalo z 250 bojových a několika pomocných strojů. Aby se zvýšily polské letecké síly, poslaly Francie a Velká Británie do Polska několik svých stíhaček. Za Velkou Británií se jednalo o modely Hurricane a Fairey Battle, za Francií Morane Saulnier MS 406. Avšak ani jedna letecká jednotka do Polska nedorazila dříve, než Německo zaútočilo.⁸²

Další součástí polské armády bylo námořnictvo, původně budované na obranu proti sovětským akcím na Baltu. Pokud by došlo k válečnému konfliktu Polska a Německa, polské námořnictvo muselo vlastnit dostatečnou sílu, aby bylo schopno zabránit námořní přepravě mezi Východním Pruskem a Německem.⁸³ Hlavní námořní bojovou sílu tvořily torpédoborce typu ORP Wicher a ORP Burza sestrojené ve Francii a dva sestrojené ve Velké Británii, jednalo se o typy ORP Grom a ORP Błyskawica. Dále ponorková flotila s francouzskými modely ORP Ryś, ORP Wilk a ORP Żbik zakoupenými v letech 1931–1932, a dvěma nizozemskými modely Orzeł a Sęp koupenými roku 1939. Polsko dokázalo menší lodě vyrábět samo až v roce 1939, proto zmíněné modely byly buď zakoupeny, nebo vyrobeny v jiném státě. Součástí polského námořnictva bylo i námořní letectvo.⁸⁴

3.5 Reakce Velké Británie a Francie

Již roku 1938 během naléhání Německa na výstavbu silnice za účelem spojení Východního Pruska s Říší se Velká Británie a Francie Polsku zaručily pomoci. Francie byla Polsku zavázána díky obranné smlouvě, kterou spolu státy uzavřely roku 1921. Velká Británie z toho důvodu, že měla zájem na obnovení rovnováhy sil na evropském kontinentě. Ani jeden ze spojenců se ale Polsku nezaručil vojensky. Polsku slíbily bezpečnost a zachování statu quo, co se týče Gdaňska.⁸⁵

⁸² ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 33–34.

⁸³ WILLIAMSON, s. 38.

⁸⁴ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 34.

⁸⁵ WILLIAMSON, s. 16.

Mezi generálními štáby Polska a Francie proběhly v květnu roku 1939 porady o možném útoku Německa na Polsko a roli Francie v této akci. Polsku byla francouzská pomoc přislíbena. Nebyly však ujasněny detaily pomoci od Francie. A tak Poláci přesvědčeni, že pokud budou Německem napadeni, Francie zasáhne nejpozději do dvou týdnů od útoku, s francouzským zásahem počítali jako s hlavní strategií během německé invaze. Pravdou ale zůstávalo, že Francie neměla pro vojenskou pomoc Polsku žádný přesný plán. Dne 31. května 1939 na základě generální direktivy Francie dokonce rozsah ofenzivy změnila na průzkumnou operaci, o čemž Poláci neměli ani tušení. Ve skutečnosti Francie očekávala, že se Polsko dokáže samo ubránit německému napadení až čtyři měsíce, což mělo Francii stačit na přípravu pomocné operace.⁸⁶

Když německá invaze začala, Francie a Velká Británie žádaly, aby se německé jednotky stáhly. Německo žádost ignorovalo, proto bylo do Berlína posláno poslední ultimátum. Ani to se nedočkal německé reakce. V důsledku toho britský ministerský předseda Neville Chamberlain ohlásil, že Velká Británie a Německo se nachází ve válce. Stalo se tak v neděli 3. září 1939.⁸⁷ Ve stejný den vyhlásila Německu válku i Francie. Francouzská mobilizace postavená na zastaralém způsobu však znemožnila včasnou pomoc Polsku. Spoléhalo na armádu uspořádanou z branné povinnosti. Takto sestavená armáda však nebyla schopna útoku bez podpory záložních jednotek, tito vojáci však museli být mobilizováni ze svých zaměstnání. Již toto francouzskou armádu zpozdilo. Navíc ještě velení trvalo na zahájení boje pomocí dělostřelectva. Tímto krokem se nabralo další zpoždění, protože se děla musela vyndávat ze skladů. Armáda tak byla kompletně připravena až šestnáct dní po začátku invaze. Ani jeden ze států tedy nepodnikl žádnou akci vůči německému agresorovi, a vyhlášení války se tak stalo spíše formální záležitostí než aktivní pomocí.⁸⁸ Polsko na své západní spojence spoléhalo. Věřilo, že Francie otevře západní frontu, kde bude s Německem bojovat. Drželo se naděje, že se Německu musí ubránit prvních patnáct dní invaze samo, poté

⁸⁶ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 19.

⁸⁷ BISHOP, s. 18.

⁸⁸ HART, s. 44.

mu přijde Francie na pomoc. Místo toho během prvních dvou týdnů války Polsko ztratilo polovinu svých bojových sil.⁸⁹ Francie tedy i přesto, že vlastnila větší armádu než Německo, žádnou akci nepodnikla. 12. září proběhlo britsko-francouzské setkání štábů, kde se definitivně rozhodlo, že Polsku pomoc poskytnuta nebude.⁹⁰

⁸⁹ ROTFELD, Adam Daniel, TORKUNOV, Anatoly V., *White Spots-Black Spots: Difficult Matters in Polish-Russian Relations 1918–2008*, Pittsburgh 2015, s. 161.

⁹⁰ DAVIES, s. 89.

4 Zapojení slovenské armády do napadení

4.1 Důvod zapojení

Během mnichovské krize Polsko využilo situace a zabralo některá území Slovenska. Zabralo pruh slovenského území při jeho východní hranici o rozloze 1897 kilometrů². Na území se nacházelo 78 vesnic s podkarpatoruským a slovenským obyvatelstvem. V severní části Slovenska Polsko zabralo části Spiše a Oravy. O pár měsíců později tato skutečnost Slovensku posloužila jako záminka k napadení Polska po boku Německa.⁹¹ To i přesto, že polská diplomacie udržovala se členy Hlinkovy slovenské ľudové strany, která po vyhlášení slovenské autonomie 6. října 1938 prakticky ovládla slovenskou politiku, přátelské vztahy. Polské územní nároky způsobily na slovenské straně velké rozhořčení. Požadavky byly nečekané a Varšava s nimi přišla po první vídeňské arbitráži, která Slovensko připravila o část území na jihu ve prospěch Maďarska. Varšava se poté snažila s Bratislavou navázat opět diplomatické vztahy, avšak místo toho mohla pouze sledovat, jak na Slovensku roste německý vliv. Hitler nejdříve neměl v plánu udělat ze Slovenska spojence. V případě potřeby ho klidně hodlal rozdělit mezi sousední státy. Avšak odmítavý postoj Polska na německé požadavky ho donutil využít slovenské území k postavení svých jednotek před útokem. V této chvíli bylo pro Hitlera důležité ochranné pásmo. To bylo stanoveno 23. března v ochranné smlouvě mezi Německem a Slovenskem. Ve smlouvě stálo, že v této části Slovenska je Německu povoleno soustředit vojenské jednotky v síle, jaké samo uzná za potřebné. Pokud slovenské jednotky splní rozkazy německého velitele, byla mu přislíbena garance hranic s Maďarskem a návrat území zabraného roku 1938 Polskem.⁹² Když z původního data na útok sešlo a nový termín byl stanoven na 1. září, rozhodl se Hitler využít získaný čas k posílení jednotek a zahájil rozmístění německých vojáků i mimo slovenské ochranné pásmo.⁹³

⁹¹ KLIMENT, Charles K., NAKLÁDAL, Břetislav, *Slovenská armáda 1939–1945*, Praha 2003, s. 15.

⁹² BAKA, s. 26–28.

⁹³ Tamtéž, s. 33.

4.2 Průběh slovenské invaze

Dne 24. srpna 1939 začaly přesuny slovenských jednotek na sever směrem k polským hranicím. Jednotky držící stráž na hranicích s Maďarskem nahradila Hlinkova garda, aby se mohly zúčastnit připravované akce. 30. srpna již byly jednotky připraveny na místě. Slovenská armáda měla dva úkoly. Jelikož byla kontrolována německou armádní skupinou Jih, tak prvním úkolem bylo krýt Čtrnáctou armádu. Cílem druhého úkolu bylo zabránit polským jednotkám proniknout na slovenské území. Slovenská armáda zaznamenávala úspěchy. Hned v den začátku invaze bez odporu obsadila dřívější slovenské vesnice. Dařilo se jí i nadále, kdy během několika málo dní postoupila až 90 kilometrů od svých hranic směrem do Polska.⁹⁴ Celkem 51 306 nasazených slovenských vojáků rozdělených do tří divizí se v období 1.–7. září 1939 účastnilo hlavního útoku. Do dalších bojů slovenské divize příliš nezasáhly.⁹⁵ Po srpnovém přesunu na sever byly rozděleny do čtyř skupin – Oravská, Podtatranská, Šarišská a Zemplínská. Za účelem ochrany hranic vznikla 29. srpna skupina Bernolák. V čele té stál generál Ferdinand Čatloš. Nejprve byly do armády povolány první tři ročníky, postupně probíhalo doplňování dalšími ročníky, nakonec jich bylo povoláno celkem patnáct. Do 20. září bylo k boji připraveno 115 000 slovenských vojáků. Všichni ale nakonec do bojů nezasáhli.⁹⁶ Během invaze byla nasazena i slovenská letadla, která z průzkumných letů přinášela informace a fotografie pro velitelství slovenské armády, ty následně sloužily k rozhodování o akcích pozemních jednotek. Tato průzkumná letadla v průběhu invaze nesesťřelila žádné nepřátelské letadlo, ale i tak získali letci do budoucna cenné zkušenosti. Kromě průzkumných letadel byly nasazeny i stíhací letky. Ty sloužily nejen k obraně německých letadel ve vzduchu, ale i k ochraně vzdušného prostoru Slovenska.⁹⁷

Slovenské ztráty činily 18 mrtvých, 46 raněných a 11 pohřešovaných. Ve slovenském zajetí se ocitlo 1350 polských vojáků.⁹⁸ Z území Polska byly jednotky

⁹⁴ KLIMENT, NAKLÁDAL, s. 80.

⁹⁵ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 295.

⁹⁶ BAKA, s. 36.

⁹⁷ ŠUMICHRASŤ, Peter, *Letecké jednotky a protiletadlové delostrelectvo slovenskej armády v Polskej vojne 1939*. In: *Vojenská história*, 12, 2008, 2, s. 114.

⁹⁸ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 295.

staženy ke konci září a následně demobilizovány. Armádní jednotky se poté účastnily přehlídek a vojáci obdrželi vyznamenání, například Slovenský vojenský kříž, který byl zaveden 11. září 1939. Sám Adolf Hitler vyznamenal slovenského generála a dva důstojníky Železným křížem. Prezidentu Jozefu Tisovi poslal děkovný telegram. O dva roky později Tiso prohlásil: *„Dobře si pamatujeme, že to byla německá armáda vedená svým vůdcem Adolfem Hitlerem, která umožnila vznik naší (tj. slovenské) armády. Uvědomujeme si to a víme, že zvítězí-li německá armáda, bude to záruka i naší budoucnosti. Proto věříme v její vítězství a jsme připraveni ji pomoci.“*⁹⁹

⁹⁹ KLIMENT, NAKLÁDAL, s. 83.

5 Napadení Polska SSSR

5.1 Německo-sovětská spolupráce

Francie společně s Velkou Británií ve třicátých letech uvažovaly nad zapojením Sovětského svazu do ochrany Polska. To se však Sovětského svazu obávalo vzhledem k historickým zkušenostem. Konkrétně se bálo, že SSSR má zájem o části polského území a že po ubránění státu před Německem by si jako odměnu SSSR určil okupaci Polska.¹⁰⁰ Zatímco Velká Británie a Francie tedy váhaly, Stalin začal uvažovat o dohodě s Hitlerem. Marxistická a nacistická ideologie jednotlivých států se od sebe sice lišily, ale státní zájmy těchto států se během roku 1939 sblížily.¹⁰¹ Stalin totiž viděl v německé rozpínavosti i zisky pro sebe. Do první světové války se totiž část Polska nacházela pod ruskou nadvládou. Jako vůdce SSSR považoval střední a východní Polsko za svoji historickou zájmovou doménu. Dále chtěl pro Sovětský svaz získat i oblasti bývalého carského Ruska, Finsko, pobaltské státy a Moldávii.¹⁰² Pokud by Stalin získal dohodnutou část Polska, měl v plánu z ní společně s pobaltskými státy učinit nárazník před případným německým útokem na SSSR.¹⁰³

Německo se snažilo využít každé možné příležitosti, aby Polsku uškodilo. Již v roce 1922 podepsalo se Sovětským Ruskem rapallskou smlouvu, čímž oba státy mezi sebou obnovily vztah diplomacie. Následně pak v roce 1925 v locarnských dohodách byly německým ministrem zahraničí Gustavem Stresemannem garantovány hranice Německa na západní straně, tím se však nezavázal k nedotknutelnosti východních hranic. V létě 1939 se pak sešli zástupci obou států a vznikla dohoda podepsaná ministry zahraničí, německým Joachimem von Ribbentropem a sovětským Vjačeslavem Michajlovičem Molotovem. Jedná se o pakt Molotov-Ribbentrop, pakt o neútočení mezi Německem a Sovětským svazem podepsaný 24. srpna 1939.¹⁰⁴ V paktu byl uzavřen i tajný dodatek o rozdělení Polska mezi státy, který

¹⁰⁰ KEEGAN, s. 43.

¹⁰¹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 7.

¹⁰² WILLIAMSON, s. 15.

¹⁰³ HART, s. 24.

¹⁰⁴ DAVIES, s. 146.

zněl: „V případě územněpolitických změn na územích patřících k polskému státu jsou sféry zájmů Německa a SSSR vymezeny více méně linií řek Narew, Visla a San.“¹⁰⁵

5.2 Průběh sovětského napadení

Ještě před samotným překročením polských hranic Sověty předal zástupce lidového komisaře zahraničních věcí velvyslanci Polské republiky nótu. Ta obsahovala oznámení o zániku polského státu, z tohoto důvodu SSSR přebírá ochranu nad ukrajinskými a běloruskými obyvateli, kteří v Polsku žili.¹⁰⁶ Josif Stalin s útokem nejprve otálel, obával se reakce západních mocností a také kvůli rychlému německému postupu v Polsku. Hlavním důvodem se však staly události na východě. Stalin čekal, až Japonsko přijde na mandžuské frontě s příměří. Nechtěl SSSR přivést do situace, kdy se bude muset účastnit dvou válek najednou. Zprávy o příměří ke Stalinovi dorazily 15. září.¹⁰⁷ Když se navíc dozvěděl, že německá armáda postoupila směrem na východ za stanovenou demarkační linii Německa a SSSR, hned následující den povolal Rudou armádu. Ta však nebyla na útok zcela připravena, plná mobilizace by trvala několik týdnů. Německý postup byl však příliš rychlý, na další otálení nezbyl čas. Rudá armáda překročila východní hranici 17. září a skládala se ze dvou skupin armád.¹⁰⁸ Jednalo se o Běloruský front, pod který spadala 3., 10., a 11. armáda, 4. mechanizovaná skupina a 23. střelecký sbor. Do druhého, Ukrajinského frontu, spadala 5., 6. a 12. armáda. Celkem tedy na Polsko útočilo nejméně 20 až 24 střeleckých divizí, 15 divizí jezdeckých a devět tankových brigád.¹⁰⁹ Dohromady měl počet vojáků čítat až 460 000. Sovětský svaz do Polska vyslal 3739 tanků a 380 obrněných automobilů. Tyto množství převyšovalo počty strojů německé i polské armády dohromady. Počet nasazených letounů čítal okolo 2000, z toho okolo 1200 letounů tvořily stíhačky. Jelikož ale mobilizace probíhala ve velikém spěchu, organizace sovětských jednotek probíhala neuspořádaně, zmateně a jen

¹⁰⁵ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 56.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 181.

¹⁰⁷ DAVIES, s. 89–90.

¹⁰⁸ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 80.

¹⁰⁹ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 181. Srovnej s ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 80., který uvádí 25 střeleckých a 16 jezdeckých divizí a 12 tankových brigád.

za účelem vpádu do Polska.¹¹⁰

Polská armáda nebyla po rychlém proražení obranné linie německou armádou na západě schopna jakýchkoliv přesunů vojsk na východ. Východní hranice Polska tak zůstala až na malé množství jednotek nechráněna. I když německá armáda začala být po rychlém postupu Polskem vyčerpaná a rychlost jejího postupu začala upadat, ani to naprosto vyčerpanému Polsku nemohlo pomoci, protože systém velení již byl příliš narušen. Po sovětském vpádu Polsko nemělo šanci, nezbyly již vojenské jednotky, které by proti sovětům mohly bojovat. Zůstalo zde pouhých 20 000 vojáků rozdělených do 26 praporů. Celý sbor tvořil jen o málo více než lehkou pěchotu s nepatrnou dělostřeleckou podporou. Vrchní velení sice vydalo rozkaz, aby polští vojáci s Rudou armádou nebojovali, ale i tak na hranicích docházelo k bojům, nejvíce v okolí Haliče. Tudy se totiž polské jednotky dostávaly do Rumunska. Halič je jedním z mála území, kde se odehrály i letecké boje.¹¹¹

Po sovětském vpádu Hitler vydal rozkaz, aby se jednotky, které již překročily demarkační linii stanovenou v paktu Molotov-Ribbentrop směrem dál na východ (někde až o 200 kilometrů), stáhly zpět na západ. Cestou zpět za linii dostali vojáci Wehrmachtu rozkaz „vyčistit“ oblast od Poláků, aby toto území bylo Sovětům předáno „čisté“.¹¹² Čas na to měli do 21. září. Jednotky útočníků se potkaly na linii, která se táhla jižně od Východního Pruska přes Bialystok, Brest-Litevsk a Lvov ke Karpatům.¹¹³ V místech setkání se konaly sovětsko-německé slavnostní přehlídky, kterými se slavilo vítězství. Došlo i k podpisu německo-sovětské smlouvy o přátelství a spolupráci na demarkační čáře.¹¹⁴ O den později byla Sovětům slavnostně předána pevnost v Brestu. Válečný zpravodaj K. Frowein o předání napsal: *„Potom německý generál z pověření Vůdce předal Rusům stručnými slovy vojáka pevnost Brest. Oba si podali ruce. Oči se přesunuly k vlajkovému stožáru, z něhož byla stažena vojenská zástava Říše a vztyčena vlajka Sovětského svazu. Krátce jsme v základním postavení*

¹¹⁰ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 80.

¹¹¹ Tamtéž, s. 80–82.

¹¹² PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 183–185.

¹¹³ HART, s. 44.

¹¹⁴ DAVIES, s. 90.

pozdravili Brest Litevský, dobytý německými zbraněmi a navracený jeho pravoplatnému vlastníkovi.“¹¹⁵

5.3 Výsledky napadení

Dne 18. září se polská vláda a velení přesunulo na území Rumunska. To dosvědčuje zpráva dopisovatele United Press Edwarda Wentwortha Beattyho, která praví: „*Dnes dopoledne zahájila polská vláda překračování rumunské hranice. Úředníci ministerstva zahraničních věcí opustili Kuty autobusy, automobily, vozy a všemi možnými dopravními prostředky.*“¹¹⁶ Velení vydalo rozkaz, aby se jednotky také snažily dostat do Rumunska. Tímto způsobem se mělo zachránit co nejvíce polských vojáků, kteří by se následně mohli přesunout do Francie, znovu zde vytvořit armádu a pokračovat v boji proti Německu odtud. Kromě toho, že intervence sovětské armády urychlila a zkrátila konec války o několik týdnů, tak i znemožnila obranu rumunského předmostí. Tímto činem zároveň snížila počet vojáků, kteří se snažili utéci do Rumunska či Maďarska.¹¹⁷ Během 17. a 18. září na rumunském území přistálo 100 letadel s polskými vojáky. Počítalo se s tím, že později budou převeleni do Francie k bojům na západní frontě. Avšak letadla i vojáci zde byli internováni a stali se součástí rumunských leteckých sil. Později sloužili na východní frontě v bojích proti SSSR.¹¹⁸ Vojáci, kteří nestihli uprchnout, byli zajati. Dne 2. října počet zajatých čítal 99 149 vojáků. Zajetí důstojníci byli v následujícím roce popraveni, zbylí vojáci deportováni na Sibiř. Poslední zbytky armády, které dále pokračovaly v boji, se vydržely bránit až do 28. září. Poslední klíčová armáda se vzdala 5. října, boje civilistů přetrvávaly až do zimy.¹¹⁹ Zhruba 100 000 Polákům se kromě Rumunska podařilo uprchnout do Litvy či Maďarska. Některým z nich se podařilo utéci do Francie nebo Velké Británie. Ve Francii sloužili zejména jako exiloví pěšáci, ve Velké Británii jako letci. V průběhu války bojovali na všech frontách.¹²⁰

¹¹⁵ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 204.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 173.

¹¹⁷ ZALOGA, *The Polish Army 1939–1945*, s. 11.

¹¹⁸ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 187.

¹¹⁹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 84.

¹²⁰ KEEGAN, s. 46.

Chaotické organizování Rudé armády se projevilo se to i ve ztrátách. Během krátkého tažení Sovětský svaz přišel o patnáct procent svých tanků. Z chyb, které se staly během války v Polsku, se SSSR nepoučil a ty se projevily i ve válce proti Finsku. Tento fakt Hitlera ještě více podnítil k budoucímu útoku na Sovětský svaz.¹²¹ Dle sovětských údajů během invaze padlo 737 příslušníků Rudé armády a 1862 jich bylo raněno. Polské údaje udávají 2,5–3 tisíce zemřelých a 8–10 tisíc raněných.¹²²

Když v srpnu 1939 uzavírali ministři zahraničí Německa a Sovětského svazu pakt Molotov-Ribbentrop, kromě tajného dodatku o rozdělení Polska obsahoval pakt ještě jeden tajný dodatek. Nejen že bylo SSSR slíbeno anektovat východní část Polska až po řeku Vislu, ale přislíbeny byly i pobaltské státy Litva, Lotyšsko a Estonsko.¹²³ Po skončení invaze do Polska chtěl Sovětský svaz okamžitě realizovat dohodnuté podmínky z paktu. Žádal o povolení k obsazení jednotlivých států svými jednotkami. K anexi všech zmíněných států došlo v červnu 1940.¹²⁴ O měsíc později SSSR zajal okolo 700 000 Poláků, kterým se do těchto zemí podařilo po invazi utéci.¹²⁵

¹²¹ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 88.

¹²² RICHTER, s. 311.

¹²³ KEEGAN, s. 43.

¹²⁴ Tamtéž, s. 47.

¹²⁵ RICHTER, s. 352.

6 Následky invaze

Po dobytí polského území začal proces začleňování Polska k Německé říši. Spočíval v zalidňování nově nabytého území německým obyvatelstvem, poněmčování původního obyvatelstva, zneškodnění či vystěhování vlastenecky smýšlejících jedinců. To měly na starosti oddíly SS a SA. Akce probíhaly zejména v noci a docházelo během nich k násilí, mnohdy i vraždám. Do konce ledna 1940 měl být vysídlen milion polského obyvatelstva. Do státní správy byli dosazováni němečtí úředníci, ve veškerých úřadech vládla pevná diktatura. Jakékoli projevy polského vlastenectví musely být potlačeny, propagován byl německý nacionalismus. To vše mělo zajistit co možná nejrychlejší proces splynutí původního Polska s Německou říší.¹²⁶

V rámci procesu začleňování k Německé říši byla rozdělena správa polského území na dvě části. První, převážně západní část, byla přímo připojena k Říši. Zde proběhlo rozdělení na župy Posen (později župa Povartí) o rozloze 43 492 kilometrů² a Západní Prusko (později župa Gdaňsk-Západní Prusko) o rozloze 21 237 kilometrů². Jak již z názvů vyplývá, součástí druhé župy tvořilo i svobodné město Gdaňsk. Druhá část se nacházela ve středu Polska a nesla název Generální gouvernement. Na toto místo Němci soustřeďovali polské obyvatele včetně Židů, kteří měli sloužit jako pracovní síla.¹²⁷

Na polské území zabrané Sovětským svazem byli do vedoucích funkcí dosazeni běloruští a ukrajinští bolševici a agenti NKVD. Zde vytvořené dva územní celky (Západní Ukrajina a Západní Bělorusko) se ocitly v moci sovětské vlády. Obyvatelé žijící na tomto území tímto nabyli sovětského občanství. Tento fakt donutil 230 000 Poláků narukovat do sovětské armády.¹²⁸ Příslušníci NKVD měli za úkol podmanit získaná území. Součástí toho bylo i znárodňování místních podniků, firem, komunikací, rozhlasových stanic, velkostatků, institucí, obchodů, bank, věznic i zdrojů surovin, dále konfiskace bytů a domů místních. Probíhalo zatýkání vlastníků půdy, kapitalistů,

¹²⁶ RICHTER, s. 320–322.

¹²⁷ Tamtéž, s. 320.

¹²⁸ Tamtéž, s. 348–349.

státních zaměstnanců a členů sociálních organizací.¹²⁹

Stejně jako Německo i Sovětský svaz měl v plánu zcela potlačit polský nacionalismus. Univerzálním jazykem se stala ruština, původní školní osnovy, učebnice a knihy nahradily sovětské. Novým platidlem se stal ruský rubl. Lidé, kteří měli něco společného se sovětsko-polskou válkou, ať už se jednalo o vojáky, členy státní správy či policisty, byli zatýkáni, vězněni, popravováni či odváženi do ukrajinských dolů, gulagů nebo pracovních táborů. Stejně jako na německé straně, i na sovětské docházelo k vysídlování. První etapa vysídlování se týkala bohatých lidí, druhá etapa pak příbuzných rodin uvězněných a třetí zejména uprchlíků.¹³⁰

Polsko neslo následky ještě dlouho po invazi. Východní oblast zabraná SSSR k němu patřila až do jeho zániku, tedy do roku 1991. V roce 1941 byl SSSR napaden Německem a Polsko se SSSR se stalo spojenci. Stalin však odmítal vrátit Polsku území, která mu před dvěma lety zabral. Místo toho se Polsko rozrostlo na západ, na úkor německého území. Po nástupu komunismu v roce 1945 začaly být zdůrazňovány akce polské armády po boku Sovětského svazu, tedy akce konané od roku 1941. Předchozí akce zůstávaly zcela opomíjeny, jako by se nestaly. Po válce bylo ve Varšavě zřízeno vojenské muzeum připomínající rok 1939. Příliš artefaktů se však nedochovalo. Některá tehdejší polská vybavení jsou vystavena i v zahraničních muzeích. Dochovaly se ale téměř nedotčené válečné bunkry, které jsou mnohdy těžce přístupné. Většina válečných dokumentů byla v průběhu válečných let ztracena, či zlikvidována.¹³¹

6.1 Ztráty na polské a německé straně

Německá armáda ztratila 8000 mrtvých vojáků a důstojníků, 60 000 jich bylo raněných a 5029 pohřešovaných. Přes 1000 tanků a 600 letadel bylo během září 1939 zničeno. Většina německých letadel se však na konci invaze nacházela v dobré kondici, takže byly využívány v případě dobrého počasí k opakovaným výpadům. Často vzlétaly ze základen s příliš malou přistávací plochou a buď žádnou, nebo jen malou servisní

¹²⁹ ROTFELD, TORKUNOV, s. 167–168.

¹³⁰ RICHTER, s. 350–352.

¹³¹ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 91–92.

údržbou. Na konci invaze potřebovaly opravu jak místní komunikace, po kterých se pohybovala obrněná vozidla, tak i samotná vozidla a tanky, u kterých vzniklo poškození buď v boji, nebo během přesunu v nepříznivém terénu. Některé vojenské síly tak v Polsku dočasně uvázly, jelikož musely počkat, než budou jejich stroje opraveny a připraveny k jízdě. Některé vojenské síly musely nakonec v Polsku sečkat až do roku 1941, dokud Wehrmacht nezačal své síly soustřeďovat na východ, na invazi do Sovětského svazu. Jednotky přidělené k této okupační povinnosti měly daleko menší bojový potenciál než ty, které byly povolány do služeb v předních liniích.¹³²

V průběhu invaze padlo na polské straně 66 300 vojáků a počty raněných dosáhly 133 700.¹³³ Z 800 000 polských vojáků, kteří sloužili v polské obraně, Německo žádalo 694 000 válečných zajatců. Zbylí vojáci byli buď zabiti, nebo zajati Sovětským svazem, nebo uprchli do Rumunska či Maďarska, nebo se schovávali v odlehlých částech své země. Počet civilistů, kteří se po napadení ocitli pod německou nadvládou, dosahoval počtu okolo 22 milionů obyvatel. Z toho tři čtvrtiny byli etničtí Němci vhodní k zapojení do armády. Některé menšiny, jako například ukrajinská část obyvatelstva, se nebránily spolupráci s Němci. Nicméně většina polské populace byla považována za obyvatele okupovaného státu. Na úkor Polska Němci ukořistili nejen 3214 polí, ale i 16 500 kulometů, 1700 minometů a ohromné množství menších zbraní a střeliva. Tyto získané materiály ale nesplňovaly standardy vybavení Wehrmachtu, a tak těmito zbraněmi Německo vyzbrojilo alespoň své satelity.¹³⁴

6.2 Polská exilová vláda v Paříži

Po vstupu polské vlády na rumunské území jí byl slíben volný průchod do Francie. To však splněno nebylo. Rumunsko se obávalo německé reakce, a polská vláda tak byla v Rumunsku internována. Tímto činem státní správa Polska na svém území zanikla a od této chvíle ji reprezentovala vláda Polské republiky v zahraničí.¹³⁵ Polská exilová vláda začala fungovat 29. září v momentě, kdy polský prezident Ignacy Mościski úřad

¹³² KENNEDY, s. 120–121.

¹³³ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 86.

¹³⁴ KENNEDY, s. 120–121.

¹³⁵ PIEKALKIEWICZ, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, s. 186.

předal Władysława Raczkiewitzovi. Tento čin zajistil, že polské státní úřady mohly nadále fungovat.¹³⁶ Raczkiewitz již žil v Paříži a byl předsedou Svazu Poláků žijících v zahraničí. Následně jmenoval generála Władysława Sikorského předsedou vlády a zároveň ho určil velitelem polských ozbrojených sil v exilu.¹³⁷ Vicepremiérem, ministrem informací a ministrem zahraničí byl jmenován August Zaleski, úřadem ministra financí byl pověřen Adam Koc. Exilová pařížská vláda zůstávala v kontaktu s odbojovým hnutím. Společně se snažily spojit jednotlivá hnutí za účelem svržení německé nadvlády.¹³⁸ Vláda zde začala organizovat vojenské jednotky z polských vojáků, kterým se sem podařilo po invazi uniknout, nebo obyvatel, kteří sem dříve emigrovali. Vláda zde dokázala zorganizovat čtyři pěší divize, leteckou mechanizovanou divizi a dvě střelecké brigády. Po napadení Francie se tyto útvary účastnily francouzsko-německých bojů na straně Francie. Po kapitulaci Paříže se exilová vláda přemístila do Velké Británie.¹³⁹

6.3 Následný postup německé armády

Úspěchy v Polsku dodaly Hitlerovi sebevědomí a zkušenosti pro další kroky ve válce. Získal možnost napravit odhalené nedostatky své armády. Například zlepšit souhru leteckých a pozemních jednotek, spolupráci tanků s pěchotou či zlepšit palebnou sílu tankových divizí.¹⁴⁰ Dne 9. října 1939 tak vydal Hitler rozkaz svým generálům, aby začali plánovat útok do západní Evropy.¹⁴¹ Jednotky Wehrmachtu se po konci polského tažení začaly přesunovat na západ, kde měly za úkol obsadit Siegfriedovu linii. Jednalo se obranné pásmo Německa proti Francii, které bylo původně vybudováno již za první světové války.¹⁴² Toto nařízení padlo ještě dříve, než se Velká Británie s Francií stačily vyjádřit k mírovým podmínkám navržených Hitlerem. Obecným cílem bylo zničit západní nadvládu a rozšířit německý národ. Akce nesla název plán Žlutý. Část obsahu

¹³⁶ ROTFELD, TORKUNOV, s. 165.

¹³⁷ PIEKALKIEWICZ, *Druhá světová válka*, s. 113.

¹³⁸ RICHTER, s. 307.

¹³⁹ Tamtéž, s. 328.

¹⁴⁰ ZALOGA, *Polsko 1939: zrození bleskové války*, s. 87.

¹⁴¹ DAVIES, s. 91.

¹⁴² KEEGAN, s. 47.

akce zněl: „Účelem této ofenzivy bude co možná nejúplnější porážka francouzské armády a spojeneckých sil bojujících po jejím boku, a zároveň dobytí co možná největšího území Holandska, Belgie a severní Francie, jež bude sloužit jako základna pro úspěšné vedení letecké a námořní války proti Anglii a jako široký obranný prostor pro hospodářsky životně důležité Porúří.“¹⁴³

¹⁴³ KEEGAN, s. 55.

7 Německé zločiny v Polsku

Po úspěšné invazi Hitler nabyl dojmu, že může cokoli. Odráží se to v brutalitě, kterou nařizoval svým vojákům. Poláci na útěku byli bombardováni, oběťmi tohoto bombardování se stali i civilisté. Zemřelo tak okolo 20 000 tisíc lidí a pouze ve Varšavě dalších 50 000.¹⁴⁴ Polská kultura, zvyky, tradice i jazyk byly postupně omezovány s cílem jejich celkového odstranění. Při snaze zlikvidovat polský kulturní a společenský život byly zavřeny a zakázány veškeré knihovny, archivy, divadla, kina, vydávání novin a časopisů. Aby se zamezilo šíření polské historie a vlastenectví, proběhlo uzavření veškerých škol a většina učitelů byla odstraněna.¹⁴⁵

Příslušníci gestapa spolu se skupinami SS prováděli tzv. „politické očištění terénu“, během kterého podnikali razie na osoby uvedené v seznamech. Sepsání těchto seznamů proběhlo již před válkou nebo i během ní. Vypracovali je většinou zpravodajští agenti nebo členové německé menšiny. Seznamy obsahovaly na 80 000 jmen polských vlastenců z různých společenských vrstev, kteří byli deportováni do koncentračních táborů. Německá vláda tyto činy ospravedlňovala tvrzeními, že polské obyvatelstvo opakovaně napadá německé.¹⁴⁶

Dne 7. října 1939 byl Heinrich Himmler jmenován do funkce Říšského komisaře pro upevňování němectví. Jeho cílem se tak staly deportace Poláků a Židů, aby se na nově zabraném území uvolnila místa pro německé obyvatelstvo. První deportace Židů proběhla již 12. října, a to z Rakouska a Moravy. Od konce října 1939 probíhala nařízení, že Židé musí nosit pásky se šesticípou žlutou Davidovou hvězdou. Ještě ten samý měsíc probíhala loupení a drancování uměleckých děl, která byla svážena do Německa.¹⁴⁷ Do čela Generálního gouvernementu byl Hitlerem jmenován Hans Frank. I zde se praktikoval násilný teror vůči polskému i židovskému obyvatelstvu. Probíhala vraždění náhodných nevinných civilistů. Do konce roku 1939 v Polsku Němci povraždili 5000 obyvatel, bylo zavražděno okolo 7000 Židů, dalších několik stovek

¹⁴⁴ DAVIES, s. 91.

¹⁴⁵ RICHTER, s. 323.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 321–322.

¹⁴⁷ PIEKALKIEWICZ, *Druhá světová válka*, s. 135.

převezeno do ghatt a pracovních táborů. V říjnu 1940 padlo prohlášení, že v župě Gdaňsk-Západní Prusko se již Židé nenachází.¹⁴⁸ Ti, co skončili v ghettech, se zde staly součástí německého válečného programu.

I přes množství zavražděných Židů, stále nebyl vypracován vyhlazovací systém, až do roku 1941, kdy vznikl přesný plán, jak postupovat ve zničení židovství, a to v rámci invaze do Sovětského svazu. Hitler nechal povolat zvláštní skupiny SS, Einsatzgruppen, které se zabíraly masovým vražděním. Tento úkol mělo na starost 3000 mužů z jednotek Einsatzgruppen. Během roku 1941 se počet zavražděných Židů vyšplhal na 600 000.¹⁴⁹ Avšak v této době padlo zjištění, že počty „volných“ Židů jsou stále velice vysoké. A tak v roce 1942 Reinhard Heydrich přišel s návrhem zřízení vyhlazovacích táborů. Nápad prošel schválením a započala výstavba těchto táborů na místech dosavadních koncentračních táborů. Někteří zajatí zde byli hned po transportu posláni do plynu, práceschopní jedinci většinou strávili před smrtí nějaký čas prací.¹⁵⁰ Ke konci války, před příchodem Spojenců, se Němci snažili své hrůzné činy skrýt. Začali například rozebírat plynové komory či propouštět zesláblé vězně, kteří cestou ke svobodě umírali vyčerpáním. I přes veškeré německé snahy zakrýt důvody nelidskosti, se jim to nepodařilo, v mnohých případech nacházeli příslušníci amerických a britských jednotek vězně stále uvězněné v táborech, nebo skladiště plná vlasů či oblečení.¹⁵¹ V důsledku těchto zločinů OSN nechala v květnu 1948 poskytnout Židům novou domovinu, stát Izrael.¹⁵²

¹⁴⁸ RICHTER, s. 323–324.

¹⁴⁹ HOLMES, Richard (ed.), *Druhá světová válka*, Praha 2010, s. 138.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 176–177.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 301.

¹⁵² Tamtéž, s. 345.

8 Závěr

Plán Bílý, skrývajícím pod svým názvem invazi do Polska, je událostí, která vedla ke druhé světové válce. Ještě před tím, než Adolf Hitler nechal tuto akci provést, zaměřil se nejdříve na bývalá německá území, které Německo ztratilo po první světové válce. Jednalo se o Sársko a Porýní, tyto oblasti Německo získalo zpět během 30. let 20. století. Již v této době si můžeme všimnout politiky appeasementu ze strany západních zemí, Velké Británie a Francie, vůči německé rozpínavosti, nic proti těmto činům totiž nepodnikly. Stejná reakce následovala po anšlusu Rakouska a zabránění Sudet, naopak Československu bylo v této situaci řečeno, aby uznalo německé požadavky a vyhnulo se tak případným problémům. Podepsání Mnichovské dohody bylo již jasným příkladem appeasementu ve prospěch Německé říše. Mnichovská dohoda byla podepsána v rámci zajištění míru, avšak opak byl pravdou. Hitler nabyl dojmu neomezené moci a začal si nárokovat i Gdaňsk, který Poláci odmítli Německu vydat. Krátce před vpádem do Polska se odehrála série pohraničních incidentů zosnovaných Německem s cílem útok ospravedlnit.

I přes to, že po první světové válce byla německá armáda velice omezená a několik vojenských vybavení zcela zakázáno, do roku 1939 Hitler dokázal armádu znovuvybrojit a počet vojáků několikanásobně navýšit. K tomu mu pomohlo znovuzavedení branné povinnosti, výroba mechanických sil, ale i připojení Rakouska a Československa, kdy se původně rakouští a českoslovenští vojáci stali součástí armády německé. Německo mělo již od samého začátku daleko větší šance na úspěch než Polsko. Bylo schopno do války investovat větší finanční obnos, a vybudovat tak kvalitnější armádu s moderním vybavením. S tím souvisí rozvinutá motorizace a snadnější zásobování armády, dále vysílací systém, skrze který byly organizovány bitvy. Luftwaffe na velmi vysoké úrovni zničilo velké množství polské techniky, než vůbec mohla být použita. Naopak Polsko vykazovalo především nedostatky. Většina jeho terénu byla pro německou armádu snadno průchodná, dále nebylo schopno do války investovat jako jeho nepřítel, takže vlastnilo například jen malé množství bojeschopných letadel a motorizace transportního systému nebyla tak rozvinutá jako

německá, což znamenalo horší zásobování. Dalším rozdílem se stalo rozdělení pancéřových divizí. Polsko tanky nasadilo jako podporu pěchoty, Německo naopak do samostatných divizí, které zaznamenávaly větší úspěchy. Zatímco Německo plánovalo bleskovou válku, aby mohlo jednotky povolat co nejdříve na západ pro případ, že by Francie zaútočila, Polskou strategií se stala manévrová válka. Cílem bylo bojovat, dokud nepřijde ze západu francouzská pomoc. Francie však společně s Velkou Británií vyhlásily 3. září Německu válku, ale žádné jiné akce nepodnikly.

Role Slovenska, satelitu Německé říše, v tomto útoku spočívala převážně v poskytnutí krytí německé Čtrnácté armády a v zabránění polským vojákům přechod na slovenské území. Největší účast slovenských jednotek probíhala na začátku vpádu. Mezi Německem a Sovětským svazem byl v srpnu 1939 podepsán pakt Molotov-Ribbentrop o vzájemném neútočení, který zároveň obsahoval tajný dodatek o rozdělení Polska mezi tyto dva státy a linii o rozdělení sfér vlivu. Ideologie zmíněných států se sice výrazně lišily, ale oběma přátelství v této situaci vyhovovalo. Hitler touto dohodou zamezil případné rezistenci ze strany SSSR na napadení Polska a Stalin mohl z dohodnuté části Polska učinit nárazník proti možnému německému napadení. Dne 17. září tak sovětská armáda překročila polské hranic, jež se nacházely ve stavu téměř nebráněném, jelikož veškeré polské jednotky byly soustředěny na západě. Jelikož se některá německá vojska nacházela již za stanovenou demarkační linií, začala ustupovat zpět na západ. Armády útočnicků se setkaly v přátelském rozpoložení a následně probíhaly oslavy společného vítězství. Po vpádu Sovětského svazu nemělo již Polsko šanci na záchranu, nevlastnilo dostatečný počet vojáků ani vybavení na to vést válku na dvou frontách. Někteří přeživší stačili uprchnout do Rumunska, kde byli internováni. Několika z nich se podařilo uprchnout do Francie, kde byli pod vedením polské exilové vlády nasazeni do bojů o Francii, později Velkou Británií. Německá armáda se pod vedením Adolfa Hitlera následovně soustředovala na válku s Francií.

Ztráty na lidských životech dosahovaly 8000 německých a 66 000 polských vojáků. Německo následně zajalo téměř 700 000 polských válečných zajatců, některé

zbylé vojáky zajali buď Sověti. Tyto vojáky čekala nejčastěji deportace na Sibiř či do ukrajinských dolů. V německé části Polska je vidět německá brutalita a nesnášenlivost vůči Polákům a Židům. Krutou cestou se Německo snažilo začlenit Polsko ke zbytku Říše. Probíhalo zde vystěhovávání místních, potlačování veškerých projevů polského nacionalismu, germanizace. Židé byli označováni Davidovou hvězdou, vraždění či odvážení do pracovních táborů. V sovětské části Polska to nebylo jiné. Stalin zde taktéž utlumoval nacionalismus, probíhalo zde vraždění a zatýkání nevinných.

Od práce studentka očekávala především shromáždění podrobnějších informací o samotném průběhu invaze a rozšíření poznatků o tom, proč invaze skončila polskou porážkou. Zjistila, že Polsko již od samotného začátku nemělo šanci na úspěch. Ať už se jednalo o zastaralé a nekvalitní vybavení, které bylo německou modernější technikou převážně v podobě tanků a letadel zničeno, nebo to, že po začátku invaze nepřišla ze západu Polskem očekávaná francouzská pomoc.

9 Seznam použité literatury

- BAKA, Igor, *Slovensko vo vojne proti Polsku v roku 1939*. In: *Vojenská história* 9, 2005, 3, s. 26–46.
- BISHOP, Chris, *Organizace a bojiště německé pěchoty ve 2. světové válce*, Praha 2009.
- CORUM, James S., *The Luftwaffe's Campaigns in Poland and West 1939–1940: A Case Study of Handling Innovation in Wartime*. In: *Security and Defense Quarterly*, 1, 2013, 1, s. 158–189.
- DAVIES, Norman, *Evropa ve válce 1939–1945: žádné jednoduché vítězství*, Praha 2007.
- HART, Lidell, *Dějiny druhé světové války*, Brno 2000.
- HOLMES, Richard (ed.), *Druhá světová válka*, Praha 2010.
- KEEGAN, John, *Druhá světová válka*, Londýn 1990.
- KENNEDY, Robert M., *The German Campaign in Poland (1939)*, Washington 1980.
- KLIMENT, Charles K., NAKLÁDAL, Břetislav, *Slovenská armáda 1939–1945*, Praha 2003.
- KOLEKTIV AUTORŮ, *Dějiny druhé světové války 1939–1945 ve dvanácti svazcích, Svazek druhý: V předvečer války*, Praha 1978.
- PESZKE, Michael Alfred, *Poland's Preparation For World War Two*. In: *Military Affairs* 43, 1979, 1, s. 18–25.
- PIEKALKIEWICZ, Janusz, *Druhá světová válka*, Praha 2007.
- PIEKALKIEWICZ, Janusz, *Polské tažení: Hitler a Stalin rozbíjejí Polsko*, Praha 2007.
- RICHTER, Karel, *Válka začala v Polsku*, Praha 2004.
- ROSEN, Richard Freiherr von, *Blitzkrieg v tanku Tiger*, Neratovice 2017.
- ROTFELD, Adam Daniel, TORKUNOV, Anatoly V., *White Spots-Black Spots: Difficult Matters in Polish-Russian Relations 1918–2008*, Pittsburgh 2015.
- ŠUMICHRASŤ, Peter, *Letecké jednotky a protiletadlové delostrelectvo slovenskej armády v Polskej vojne 1939*. In: *Vojenská história*, 12, 2008, 2, s. 113–149.

WILLIAMSON, David G., *Zrazené Polsko*, Brno 2010.

ZALOGA, Steven J., *Polsko 1939: zrození bleskové války*, Praha 2007.

ZALOGA, Steven J., *The Polish Army 1939–1945*, Botley 1982.

Internetové zdroje:

<https://www.history.com/this-day-in-history/nazis-take-czechoslovakia> [17.4.2019]

<https://www.history.com/this-day-in-history/germans-invade-poland> [17.4.2019]

10 Resumé

This thesis deals with the German invasion of Poland and the events that preceded and followed the attack. The content of the thesis is divided into seven chapters and then several subchapters.

The individual chapters describe the German territorial expansion in the pre-war period, such as the Anschluss of Austria or the seizure of the Sudetenland and then the rest of Czechoslovakia. In addition, the Polish approach to what was happening in the world is mentioned, as well as the situation in Gdansk, which Germany wanted to join the Reich. Other incidents that preceded the invasion include border incidents that were cast from the German side, the largest part belong to the assault on Gliwice's radio station.

The most extensive chapter is the description of the German invasion and everything associated with it – the number of soldiers and military equipment on the side of the attacking Germany and the invaded Poland as well, the attacking plans of the opposing parties, their preparation, progress and reaction. At the end of this chapter, is mentioned the attitude of Great Britain and France, the powers that promised to helped Poland for the case that Poland will be attacked.

The thesis also includes chapters dealing with the armies of states that are not the two main participants. It is the Slovak army, its number of soldiers, its role in the German invasion and the use of Slovak territory by German soldiers. It is also a description of the German-Soviet agreement called the Molotov-Ribbentrop Pact and its content. This is followed by a description of the preparations, composition and progress of the Soviet role that it played during the invasion. At the end of the thesis, the consequences of invasion are listed, concretely the situation in Poland after the invasion, the loss of human lives and the organization of military units from the initiation of the Polish government in exile in Paris. The final part of the thesis is devoted to the German brutality that was applied in Poland after the German occupation of Poland.

In conclusion, the thesis contains more detailed information about the course of the invasion and the extension of the findings why the invasion ended in Polish defeat. It is stated why Poland did not have a chance to succeed from the very beginning. These are the reasons for outdated and poor-quality equipment, which was destroyed by German modern technology, mostly in the form of tanks and airplanes, or that when the invasion started, expected help from the France did not come.